

VII. Fejezet. A pénzügyi fogyasztóvédelem alapjai. A szabályozás rendszere és az érvényesülés garanciái (intézményrendszer és fogyasztói jogok)

1. Bevezetés
2. A pénzügyi fogyasztóvédelem mibenlétéről és lehetséges tárgyköreiről. Elhatárolási kérdések és kapcsolódási pontok
 - 2.1. Néhány általános alapvetés
 - 2.2. A pénzügyi fogyasztóvédelem alapkérdései: a pénzügyi szektor fogalmáról, a lehetséges szabályozási tárgykörökről és jogági kapcsolatokról
 - 2.2.1. A pénzügyi szektor fogalmáról
 - 2.2.2. A pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozási tárgykörei és kapcsolódó területei
3. A szabályozás rendszere
 - 3.1. Európai uniós aktusok
 - 3.2. Magyar jogszabályok
 - 3.3. Jogalkalmazó szervek aktusai
 - 3.3.1. Bírósági döntések
 - 3.3.2. Felügyeleti aktusok
 - 3.3.3. Egyéb szervek döntései
 - 3.4. Soft law
4. A pénzügyi fogyasztóvédelem érvényesülésének garanciái: a fogyasztói jogok és a jogérvényesítési lehetőségek, különös tekintettel a tájékoztatáshoz való jogra és a megtévesztés tilalmára
 - 4.1. A fogyasztók jogai általában és egyes pénzügyi jogviszonyokban
 - 4.1.1. A fogyasztók jogai általában
 - 4.1.2. A fogyasztók jogai és a pénzügyi fogyasztóvédelem
 - 4.2. A tájékoztatáshoz való jog és a megtévesztés elleni védelem
 - 4.2.1. Tájékoztatási szabályok az egyes pénzügyi piacokon
 - 4.2.2. A megtévesztés elleni védelem
 - 4.3. A pénzügyi fogyasztók rendelkezésére álló jogérvényesítési lehetőségek Magyarországon
5. A pénzügyi fogyasztóvédelem előtt álló egyes kihívásokról
 - 5.1. Digitalizáció, digitális pénzügyi eszközök és szolgáltatások
 - 5.1.1. A digitalizációról
 - 5.1.2. Digitális pénzügyi eszközök, szolgáltatások
 - 5.2. Új szereplők megjelenése: FinTech, BigTech cégek a pénzügyi piacokon
 - 5.3. A közösségi finanszírozás, mint a FinTech-forradalom egyik sikertörténete
6. Összefoglalás
7. Forrás- és irodalomjegyzék

1. Bevezetés

A jelen fejezet célja a pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozási tárgyköreinek, alapfogalmainak, jogrendszeren belüli elhelyezkedésének, kapcsolódási pontjainak, fontosabb normáinak, néhány alapvető szabályának bemutatása. Tekintettel arra, hogy a fogyasztók jogai közül – különösen a pénzügyi jogban – kiemelkedően fontos a tájékoztatáshoz való jog, erről és a tájékoztatás mintegy visszaélésszerű gyakorlásáról, a megtévesztésről részletebben esik szó. A fogyasztói jogok érvényesülésében kiemelkedő szerepe van a megfelelő intézményrendszernek, ezért áttekintésre kerül, hogy mely szervezeteknek lehet kiemelt feladata a fogyasztói jogok érvényesítése. A közeljövő, sőt, napjaink egyes – gyakorlatilag a digitalizáció terjedésével összefüggő – jelenségei megfelelő szabályozói válasz kialakítását teszik szükségessé, ezért röviden ezekre is kitérek, bemutatva, hogy eddig milyen kísérletek, kezdeményezések történtek a felvetett problémák rendezése érdekében. Bár a fejezet hangsúlyozottan jogi fókuszú, fontos kiemelni, hogy a pénzügyi fogyasztóvédelem körébe tartozó problémák sem tekinthetők csupán jogi eszközökkel kezelhető területnek, azonban a tárgyalt téma ezen túlmutató, egyébként igen jelentős (pl. gazdasági, etikai, pszichológiai, szociológiai, technológiai) vonatkozásainak bemutatása meghaladná a rendelkezésre álló kereteket.

2. A pénzügyi fogyasztóvédelem mibenlétéről és lehetséges tárgyköreiről. Elhatárolási kérdések és kapcsolódási pontok

2.1. Néhány általános alapvetés

„A fogyasztók védelme, fokozott oltalma napjainkban különösen aktuális, mindenkit érintő, rendkívül komplex, szerteágazó és hatalmas [...] gyakran módosításra kerülő joganyagot magában foglaló, igen jelentős, fontos téma, amelynek jogirodalma is óriási méretekre duzzadt.”⁵⁶⁷ Hámosi Antal idézett sorai is jól érzékeltetik, milyen nagy munkát vállal magára, aki a fogyasztóvédelemmel, vagy annak valamely részterületével kapcsolatban vállalkozik valamely téma kifejtésére, fokozottan áll ez a pénzügyi jog körében, amely területen rendkívül bonyolult, nehezen átlátható konstrukciók állnak rendelkezésre.

Bár jelen fejezet tárgya a pénzügyi fogyasztóvédelemként aposztrofálható joganyag – említettek szerinti, meghatározott vezérlő elvek mentén történő, rendszerezett – bemutatása, előljáróban szükségesnek mutatkozik néhány, a fogyasztóvédelemre általánosságban, de akár a pénzügyi fogyasztóvédelemre is igaz alapvetés rögzítése.

Mellőzve a fogyasztóvédelem történetében történő visszatekintést, utalok arra, hogy a kereskedők túlkapásaival szemben védelmet adó normák, amelyek jóformán egyidősek a jog megjelenésével, és olyan ősi forrásokban is megtaláljuk nyomait, mint a Szentírás,⁵⁶⁸

⁵⁶⁷ Hámosi, 2016a, p. 175.

⁵⁶⁸ A fogyasztóvédelem történeti gyökereivel kapcsolatos polémiák kapcsán szinte már klasszikussá vált Lábady Tamás megkapóan szép gondolata, miszerint „még ha több ezer éves – ótestamentumi (Lev 19,35–36) – ősokeket is keres, valójában csak a múlt század 60-as éveiben tűnt fel »szivárványként« az állami politika és a jog horizontján egy újfajta jogintézményi »fenomén«: az ún. fogyasztóvédelem”; idézi Hámosi, 2016, p. 6.

pénzügyi jogi szempontból sem jelentéktelenek. Hoffmann Istvánné a társadalom fejlődésének szükségszerű lépéseként értékeli a fogyasztóvédelem megjelenését, rámutatva, hogy a piaci csere „gyakran érdekeket sért, illetőleg szolgál, s kikényszeríti a korszerű védekező és támogató intézmények létrejöttét, a piacon kiszolgáltatottá váló fogyasztó érdekében.”⁵⁶⁹

A fentiekből is látható, hogy a piaci visszaélésekkel szemben a piac szabályozása, ellenőrzése szükséges, a klasszikus közgazdaságtan atyjának tekintett Adam Smith (1723–1790) által vizionált „láthatatlan kéz”⁵⁷⁰ ugyanis nem minden esetben rendezi el megfelelően a viszonyokat.

A gazdaságba történő állami beavatkozás létjogosultsága a fentiek okán mára elfogadottnak tekinthető, a beavatkozás milyensége (pl. irányai, mélysége, erőssége) azonban napjainkban is vita tárgyát képezi. Ebből a szempontból is lényeges kérdés, hogy miként tekintünk a védelem alanyára, azaz magára a fogyasztóra: egy tudatos, racionális személyként (*bonus et diligens pater familias, reasonable men*) képzeljük-e el, vagy egy kiszolgáltatott, sérülékeny, az erőfölénnyel rendelkező piaci szereplők manipulációinak kitett félként? A fogyasztóról alkotott kép leírásához nyújtanak segítséget a fogyasztóvédelmi elméletek. Ezek két szélső pontját egyfelől a paternalista (*intervencionista*), másfelől a liberális (*laissez faire*) modell jelenti. A paternalista modell a fogyasztóra gyenge, kiszolgáltatott félként tekint, így erőteljesebb állami beavatkozás mellett érvel, feltételezve egyúttal, hogy szabályozás révén az egyenlőtlen pozícióból fakadó hátrányok kiküszöbölhetők. A liberális megközelítés a fogyasztót döntésképes személynek tekinti, így az állam helyett a piaci önszabályozásnak juttatja a nagyobb szerepet.⁵⁷¹

Az elméleti megközelítések áttekintését követően indokolt megvizsgálni, hogy a jogalkotó miként tekint a fogyasztóra, azaz milyen normatív meghatározások léteznek a fogyasztó fogalmával kapcsolatban. Az 1990-es és a 2000-es évek szabályozását tekintve, a kép meglehetősen felemás, és a 2008-ban bekövetkezett nagymértékű egységesítés és természetes személyre szűkítés ellenére ma sem egységes (ld. pl. az Fgytv. fogyasztófogalmának számos módosítását és a Ptk. definícióját).⁵⁷² A jelen fejezet szempontjából kiemelésre érdemes a régi Hpt., amelynek 2008-tól létezett fogalom meghatározása szerint fogyasztó az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró *természetes* személy.⁵⁷³ Ehhez hasonlóan, a Tpv. is 2008-tól tartalmazott – 2014. június 30-ig – definíciót, amely szerint e törvény alkalmazásában fogyasztó az Fttv. alapján fogyasztónak minősülő megrendelő, vevő és felhasználó.⁵⁷⁴ Az Fttv. pedig az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró *természetes* személyt tekinti fogyasztónak.⁵⁷⁵

⁵⁶⁹ Hoffmann, 2004.

⁵⁷⁰ Adam Smith a *Nemzetek gazdagsága* című művében (1776) így írt: „[...] minden egyén [...] általában nem a közösség érdekét akarja előmozdítani [...], csak saját nyereségét keresi [...], és ebben is mint sok más esetben láthatatlan kéz vezeti őt egy cél felé, melyet ő nem is keresett.”; idézi Farkasné, 2007, p. 250.

⁵⁷¹ Fekete, 2011, pp. 54–56.

⁵⁷² Részletesen ld. pl. Hámori, 2013, pp. 28–32., 2009, pp. 88–97.

⁵⁷³ Régi Hpt. 2. sz. melléklet III. 4. pont.

⁵⁷⁴ Tpv. 2/A. § (1) bekezdés.

⁵⁷⁵ Fttv. 2. § a) pont.

Összegzésképpen megállapítható, hogy bár a fogyasztófogalom határvonalai az idők során és jogviszonyonként változhatnak (ld. pl. átlagfogyasztó kérdése), a fogyasztói minőség szempontjából lényeges elhatároló ismérvnek tekinthető, hogy a nem magáncélú felhasználás nem esik a fogyasztói többletvédelem körébe.⁵⁷⁶ Az e körben időnként fellángoló jogelméleti viták keretében pedig leginkább az a dilemma áll, hogy a fogyasztóvédelem védőernyője alá csak a természetes személyek, vagy bizonyos körben jogi személyek, illetve egyéb jogalanyok is beférjenek-e.⁵⁷⁷

2.2. A pénzügyi fogyasztóvédelem alapkérdései: a pénzügyi szektor fogalmáról, a lehetséges szabályozási tárgykörökről és jogági kapcsolatokról

A fogyasztóvédelem néhány általános elemének említését követően adódik a kérdés, hogyan határozható meg ehhez képest a pénzügyi fogyasztóvédelem? A választ legegyszerűbben talán *alanyi oldalról* közelítve adhatjuk meg, azaz azon jogviszonyokat tekinthetjük pénzügyi fogyasztóvédelmi jogviszonyoknak, amelyek esetében a fogyasztóval szerződő fél a pénzügyi szektorba tartozó szervezet. Ennek rögzítése után szükséges a pénzügyi szektor, illetve a pénzügyi szervezet fogalmának meghatározása. Egy másik kínálkozó lehetőség a pénzügyi fogyasztóvédelem lehatárolására a szabályozási tárgykörök meghatározása, ez azonban nehezen lenne elvégezhető a kapcsolódó területek említése nélkül.

2.2.1. A pénzügyi szektor fogalmáról

Máté Domicián tanulmányában a *pénzügyi szektorok* alatt a következőket különbözteti meg: pénzügyi szolgáltatások; biztosítás, nyugdíjalapok, kiegészítő szolgáltatások.⁵⁷⁸ Botos Katalin a magyar pénzügyi szektor EU-s beágyazottságát vizsgálva a bankszektor, a biztosítótársaságok és a tőzsde tulajdonosi háttéréről szól,⁵⁷⁹ Vigvári András *funkciók alapján* eszközölt felosztása szerint pedig finanszírozó, szabályozó, ellenőrző és monitorszerveket különböztethetünk meg.⁵⁸⁰ Vértessy László a *pénzügyi ágazatok* kifejezést használja, értve ez alatt a pénz-, a tőke- és a biztosítási piacot, annak szereplőit, továbbá az általuk nyújtott egyes ügyleteket.⁵⁸¹ Összegezve, a pénzügyi szektort – a fenti forrásoknál tágabb értelemben véve – olyan *rendszernek* tekintem, amelyben különböző szereplők vesznek részt, ezeket a klasszikus piaci modell alapján kínálati és keresleti oldal szerint rendezhetjük, a rendszer egészét pedig a szabályozást és felügyeletet ellátó állami szervek fogják keretbe (ld. 1. ábra).

⁵⁷⁶ Dreher, 1997, p. 167.; hivatkozva Gyekiczky, 2011, pp. 288-297.

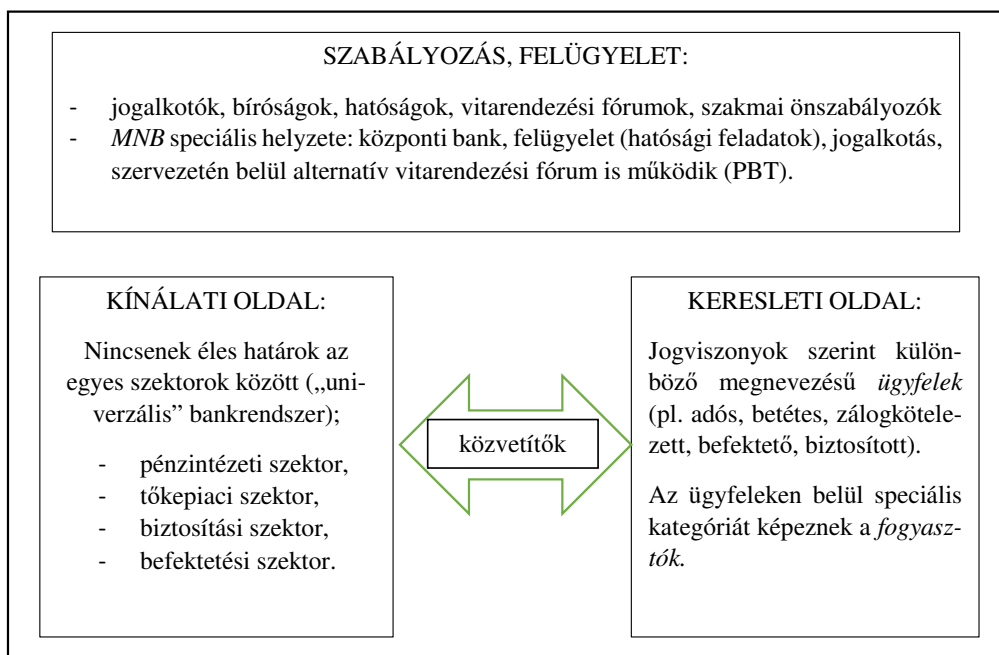
⁵⁷⁷ A fogyasztófogalom dilemmáival kapcsolatosan ld. még pl. Veres, 2018a, pp. 22-30.

⁵⁷⁸ Máté, 2015, pp. 88-105.

⁵⁷⁹ Botos, 2010, pp. 1-2.

⁵⁸⁰ Vigvári, 2008, pp. 61-62.

⁵⁸¹ Vértessy, 2019, p. 5.

1. ábra: a pénzügyi szektor szereplői, forrás: saját szerkesztés.

2.2.2. A pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozási tárgykörei és kapcsolódó területei

A pénzügyi szektor kínálati oldalán álló szereplők, illetve az általuk kínált termékek, szolgáltatások számos *speciális tulajdonsággal* rendelkeznek. Ezek közül kiemelendő, hogy a kínált konstrukciók gyakran annyira összetettek, bonyolultak, több szakterületet érintenek, hogy még részletes és pontos tájékoztatás esetén is súlyos problémát jelent ennek az információnak a megértése. Másik jellegzetesség, hogy ezen ügyletek egyes hatásait gyakran csak jóval később, a jövőben tapasztalják a fogyasztók⁵⁸² (mint például a devizahitelezésnél az árfolyamkockázat hatásait). Mindezekre a jellegzetességekre, az általuk jelentett kockázatokra a szabályozásnak is reagálnia szükséges.

Az ezredfordulón Dorkó Katalin lakossági bankügyletekről (ebben a kontextusban a lakossági ügyfél a laikus, nem szakmai ügyfelet jelenti,⁵⁸³ így a megnevezés a fogyasztóhoz nagyon hasonló kört fed le) szóló művében az alábbi szabályozási tárgyköröket azonosította: tisztességes ügyfélszerzés követelménye, azaz a *hirdetésekre, reklámokra* vonatkozó előírások; fogyasztók *tájékoztatására* vonatkozó szabályok; a *szerződések* megkötésével, tartalmával, formájával kapcsolatos rendelkezések; *jogérvényesítés, panaszkezelés*.⁵⁸⁴

⁵⁸² Cartwright, 1999; idéz Vincze, 2012, pp. 239-258.

⁵⁸³ Ld. még Bszt. 4. § (2) bekezdés 41. pont.

⁵⁸⁴ Dorkó, 2000, pp. 20-21.

Bár a megjelenő újabb kihívások alapján a szakirodalom korábban ismeretlen kockázatok és jelenségeket is azonosított, bővítve a szabályozási tárgyköröket,⁵⁸⁵ a fenti felsorolás jó alapot nyújt egy szerződés teljes létszakának végig követéséhez, így alkalmas vezérfonal lehet a vonatkozó szabályok rendszerezéséhez is.

Az említettek alapján is érzékelhető, hogy a pénzügyi szektor, illetve az itt kínált termékek, szolgáltatások komplexitása folytán a fogyasztók minél hatékonyabb védelme több jogterület, sőt, számos más tudományterület által kínált eszközök, eredmények igénybevételel is megköveteli. Ennek megfelelően azt tapasztaljuk, hogy az egyes konkrét pénzügyi fogyasztóvédelmi előírások hazánkban több jogszabályban és egyéb előírásokban találhatók. Tulajdonképpen azt is mondhatjuk, hogy a pénzügyi fogyasztóvédelemről tág, szűk és még szűkebb értelemben is beszélhetünk: *tág értelemben* a soft law, sőt, egyéb tudományterületek eredményei is ide sorolhatók; *szűk, kimondottan jogi értelemben* a pénzügyi fogyasztóvédelem több jogág normáiban megtalálható norma-együttesként írható le; *még szűkebben* a kimondottan pénzügyi tárgyú viszonyokat szabályozó aktusok fogyasztóvédelmi rendelkezései tartoznak ide.⁵⁸⁶

Ami a *jogági kapcsolatokat* illeti, már maga az általános fogyasztóvédelmi jog is „egyfajta vegyes szakjog, amely a közjog és magánjog határán helyezkedik el. Számos szabályt tartalmaz a közigazgatási jog, a polgári jog, illetve a büntetőjog területén, anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat egyaránt.”⁵⁸⁷ Ugyanígy megállapítható, hogy a pénzügyi fogyasztóvédelem szempontjából releváns normák jelen vannak a magánjog, a közigazgatási jog és a büntetőjog klasszikus tárgykörébe tartozónak tekintett szabályanyagában is.⁵⁸⁸ Ezt az alábbiakban a teljesség igénye nélkül néhány példával illusztrálom (az alkotmányjogi vonatkozásokat a fogyasztói jogok kapcsán érintem).

A magánjog, polgári jog és a fogyasztóvédelem szoros kapcsolatát mutatja, hogy az utóbbi bizonyos intézményei egyenesen a polgári jogi szabályozás fejlődésének eredményeként születtek meg. A fogyasztóvédelem látványos „betörését” a polgári jogba jól szemlélteti a fogyasztói szerződés fogalmának bekerülése az 1959. évi Polgári Törvénykönyvbe,⁵⁸⁹ amely felváltotta a „gazdálkodó szervezet és a fogyasztó közötti szerződés” szövegrészt. A Kódex azonban már ezt megelőzően, az 1959. évi szöveggel szabályozta a hibás teljesítés jogkövetkezményeit (szavatossági jogok, 305-308. §), a jótállást, mint a szavatosságnál szigorúbb szerződést biztosító mellékkötelezettséget (248. §), valamint a

⁵⁸⁵ Ld. Czajlik, Horváth & Sz. Pap, 2013, p. 434. A szerzők a Világbank által 2012-ben kiadott hatályos jogyakorlat-gyűjteményre hivatkozással a hatékony pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályozás építőköveit az alábbiakban jelölik meg: 1. a *fogyasztók tájékoztatására* és a pénzügyi *termékek értékesítésére, az ügyfélkérdések felmérésére* vonatkozó szabályok; 2. a pénzügyi fogyasztóvédelem *intézményrendszerére* vonatkozó szabályok; 3. az *ügyfélkezelésre* vonatkozó szabályok, magatartási kódexek; 4. a számlavezetésre, a fogyasztók nyilvántartására vonatkozó szabályok; 5. a *banktitokra, adatvédelemre* vonatkozó szabályok; 6. a *védőhálóra* (pl. betétbiztosítás) vonatkozó szabályok; 7. a fogyasztói *jogviták* rendezésének szabályai.

⁵⁸⁶ Veres, 2018a, 182.

⁵⁸⁷ Hajnal, 2009a, pp. 1-12.

⁵⁸⁸ Ld. pl. Nagy, 2022, pp. 605-622. (Nagy Zoltán magát a pénzügyi fogyasztóvédelmet osztja két fő részre: pénzügyi fogyasztóvédelmi közjogra és magánjogra).

⁵⁸⁹ Ld. a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény, valamint egyes törvények fogyasztóvédelemmel összefüggő jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2002. évi XXXVI. törvény.

szerződés megtámadásának okai között a tévedést, a megtévesztést és a fenyegetést (210-211. §). Fontos lépés volt az 1977. évi Novella is, amely szabályozta azon általános szerződési feltételek megtámadásával kapcsolatos lehetőségeket, amelyek a jogi személyeknek egyoldalú előnyt biztosítottak. Éppen húsz évvel később, az 1997. évi módosítás⁵⁹⁰ eredményeként a 209/C. § meghatározta az általános szerződési feltétel fogalmát, és számos garanciális, fogyasztót védő rendelkezés rögzítésre került. A 2014. március 15-én hatályba lépett Ptk. tovább bővítette a fogyasztókat védő rendelkezések körét (ld. pl. fogyasztói zálogszerződés, fogyasztó által vállalt kezesség⁵⁹¹). A polgári jog, különösen a fogyasztóvédelmi magánjog, a fogyasztói szerződések joga alapvető fontosságú rendelkezéseket tartalmaz a pénzügyi fogyasztóvédelem szempontjából, főként a pénzügyi szervezetek és ügyfelek közötti szerződések vonatkozásában.

A szakirodalom nem egységes a közigazgatás feladatait illetően, így a közigazgatási jog és a fogyasztóvédelem kapcsolata is többféle nézőpontból közelíthető meg: a fogyasztók védelme a közszolgáltatásokat nyújtó állami szervekkel szemben (ld. pl. egészségügy, oktatás, közbiztonság); fogyasztóvédelem a közigazgatás gazdaságszervező feladatkörében (ld. pl. versenyfelügyelet, pénz- és tőkepiacfelügyelet, árszabályozás); a közigazgatás, mint a fogyasztóvédelmi rendelkezések érvényre juttatója (ld. pl. kormányhivatal, GVH, MNB, Nébih, NMHH).⁵⁹² A különböző megközelítési módoktól függetlenül, közigazgatási szempontból az egyik legfontosabb kérdés a pénzügyi fogyasztóvédelem szempontjából a pénzügyi közvetítőrendszer felügyelete. A magyar szabályozás az idők folyamán többféle modellre is példát szolgáltatott (szektorspecifikus, központi bankon kívül integrált), 2013 októberétől azonban ezt a feladatot az MNB látja el.

A fogyasztóvédelem büntetőjogi eszköztárának megalkotása során nem szabad szem elől téveszteni a büntetőjog *ultima ratio* jellegét, így a büntetőjogot csak akkor alkalmazzuk, ha a többi jogág szankciói eredménytelenek maradnak. Mindazonáltal a fogyasztók büntetőjogi védelmére szolgáló egyes tényállások alkotmányosságát, létjogosultságát az Alkotmánybíróság is megerősítette.⁵⁹³ A büntetőjog fogyasztóvédelmi szerepének elismertségét jelzi, hogy a szakirodalomban előfordul a „fogyasztóvédelmi büntetőjog” kifejezés,⁵⁹⁴ illetve a jelenleg hatályos Btk. külön fejezetet szentel a „Fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények”-nek. E fejezetben az alábbi deliktumok nyertek elhelyezést: Rossz minőségű termék forgalomba hozatala (415. §), Megfelelőség hamis tanúsítása (416. §), Fogyasztók megtévesztése (417. §), Üzleti titok megsértése (418. §), Versenytárs utánzása (419. §), Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban (420. §). Fontos látni, hogy főként a pénzügyi fogyasztóvédelem

⁵⁹⁰ 1997. évi CXLIX. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról.

⁵⁹¹ Ptk. 5:90. §, 6:430. §.

⁵⁹² Veres, 2018a, 77-80.

⁵⁹³ A 334/B/2004. sz. AB határozat az 1978. évi Btk. 292-294. §-át, illetve 296/A. §-át vizsgálta. A testület rámutatott, hogy e tényállások által az állam a fogyasztókat védi, azonban csak részben a büntetőjog eszközeivel, hiszen a társadalomra veszélyesség alacsonyabb fokát elérő cselekmények elkövetőit a szabálysértési jog szerint vonják felelősségre.

⁵⁹⁴ Ld. pl. Karsai, 2011.

szempontjából egyéb tényállásoknak is meghatározó szerepe lehet (ld. pl. csalás, üzso-
rabúncselekmény, titoksértéssel kapcsolatos bűncselekmények, jogosulatlan pénzügyi te-
vékenység).⁵⁹⁵

3. A szabályozás rendszere

A hazai pénzügyi fogyasztóvédelem körébe tartozó joganyag tételes felsorolása számos nehézségbe ütközik, hiszen a pénzügyi fogyasztóvédelem határvonalai képlékenyek. Ezért ehelyett a joganyag csoportosítására teszünk kísérletet; a kibocsátó, illetve a norma kötelező ereje szerint az alábbi kategóriákat különböztethetjük meg: az Európai Unió jogi aktusai, magyar jogszabályok, jogalkalmazó szervek döntései, soft law normák.⁵⁹⁶

3.1. Európai uniós aktusok

Az Európai Unió ún. másodlagos jogforrásai közül kötelező erővel bírnak a rendeletek, az irányelvek és a határozatok, a vélemények és az ajánlások pedig nem rendelkeznek kötelező erővel. Ami a kötelező erejű aktusokat illeti, közülük a rendeletet teljes egészében, közvetlenül kell alkalmazni az Unió egész területén, az irányelv pedig kötelezően elérendő célokat tűz ki a címzett tagállamok számára, az egyes tagországok azonban saját maguk dolgozzák ki azokat a jogszabályokat, amelyek meghatározzák, hogyan fogják megvalósítani a kitűzött célokat (azaz az irányelvet a nemzeti jogba át kell ültetni, implementálni szükséges). A határozat olyan uniós jogszabály, amely a címzettjeire (pl. egy uniós tagállamra vagy egy adott vállalatra) nézve kötelező, és közvetlenül alkalmazandó.⁵⁹⁷

A magas szintű fogyasztóvédelem az Unió fontos célkitűzése. Pénzügyi fogyasztóvédelmi szempontból példálózó jelleggel az alábbi, kimondottan a pénzügyi piacok egy-egy szegmensét érintő jelentősebb jogi aktusok említhetők meg (a legújabb, digitalizációval kapcsolatos szabályozásokat az 5. pontban mutatom be):

- az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a *fogyasztói hitelmegállapodásokról* és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívüli elhelyezéséről, amely irányelvet felváltja 2026. november 20-tól az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/2225 irányelve (2023. október 18.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 2008/48/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről;
- az Európai Parlament és a Tanács 2002/65/EK irányelve (2002. szeptember 23.) a *fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról*, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról;
- az Európai Parlament és a Tanács 2014/49/EU irányelve (2014. április 16.) a betétbiztosítási rendszerekről;
- az Európai Parlament és a Tanács 2009/138/EK irányelve (2009. november 25.) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolven-
cia II.);

⁵⁹⁵ Részletesebben ld. Veres, 2018a, pp. 58-71.

⁵⁹⁶ További csoportosítási szempontokhoz ld. pl. Veres, 2018a, pp. 182-185.

⁵⁹⁷ EU.eu: Jogszabálytípusok; https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_hu (2024.07.15).

– az Európai Parlament és a Tanács 97/9/EK irányelve (1997. március 3.) a befektető-kártalanítási rendszerekről.

3.2. Magyar jogszabályok

Az Alaptörvény T) cikk (2) bekezdése taxatív módon meghatározza a jogszabályok – mint általános, mindenkire nézve kötelező magatartásszabályok – körét. Eszerint jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, az MNB elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. A fogyasztóvédelem jogági kapcsolatainak áttekintése során hivatkozott normák mellett megállapítható, hogy a pénzügyi szektorokat szabályozó alapvető jogszabályok mindegyike tartalmaz pénzügyi fogyasztóvédelmi relevanciával rendelkező szabályokat. Ezeket a jobb áttekinthetőség érdekében az 1. táblázat mutatja be.

Szektor	Jogszabály	Néhány fogyasztóvédelmi szempontból releváns tárgykör
Pénzinté- zeti	Hpt.	szerződésre vonatkozó szabályok, egyoldalú szerződésmódosítás feltételei, tájékoztatás, panaszkezelés, betétbiztosítás
	Fht.	előzetes tájékoztatás, elállási jog, előtörlesztés
Befektetési	Tpt.	szabályozott piacra bevezetett értékpapír kibocsátójának tájékoztatási kötelezettsége, befektetővédelem
	Bszt.	reklámtevékenységre vonatkozó szabályok, ügyfelek tájékoztatása, szerződéskötés szabályai, panaszkezelés
Biztosítási	Bit.	tájékoztatás, szerződés elemei, panaszkezelés

1. táblázat: az egyes pénzügyi szektorokat szabályozó főbb jogszabályok tipikus szabályozási tárgykörei, forrás: saját szerkesztés.

3.3. Jogalkalmazó szervek aktusai

Míg a jogszabályok általánosságban, előre meg nem határozható számú esetre irányadók, addig a most tárgyalásra kerülő aktusok többnyire csak az adott ügyfelek számára tartalmaznak kötelező erejű rendelkezéseket (némi kivételt képeznek ez alól a Kúriának a joggyakorlat egységességét biztosító döntései).

3.3.1. Bírósági döntések

A felek közötti szerződésből fakadó vitás ügyeket főszabályként a bíróságok polgári peres eljárásban bírálják el. A bíróságok közül kiemelkedik a Kúria, amely számos, pénzügyi fogyasztóvédelmet érintő elvi jelentőségű döntést hozott. Bár hazánkban nincs precedens-jog (korlátozott precedens rendszer érvényesül), a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása a Kúria feladata, így az e körbe tartozó döntései kiemelkedő jelentőséggel bírnak.

A Kúria e feladatának ellátása körében *jogegységi határozatokat* hoz, valamint *kollégiumi véleményeket* fogad el és *elvi bírósági határozatokat*, *elvi bírósági döntéseket* tesz közzé.

A jogegységi határozatok közül pénzügyi fogyasztóvédelmi szempontból kiemelés érdemel a 6/2013. *Polgári jogegységi határozat*, amely a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdések tárgyában rögzített fontos megállapításokat. Így mindenek előtt kimondta, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződés-típus önmagában amiatt, hogy a kedvezőbb kamatmérték ellenében az árfolyamkockázat az adósnál jelentkezik, nem ütközik jogszabályba, nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, nem uzsorás szerződés, nem irányul lehetetlen szolgáltatásra és nem színlelt szerződés. Rögzítette továbbá, hogy a *bírói szerződésmódosítás* „arra szolgáló jogi eszköz, hogy egy-egy konkrét szerződés esetében orvosolja a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások valamelyik fél lényeges jogos érdekét sértő hatását. Nem alkalmas jogi eszköz azonban arra, hogy társadalmi méretű gazdasági változásoknak azonos típusú szerződések nagy tömegét hasonlóan – csak az egyik fél számára hátrányosan – érintő következményeit orvosolja.” A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén a felek között *információs egyensúlyhiány* áll fenn. Ezt ellensúlyozandó a régi Hpt. speciális többlet tájékoztatási kötelezettséget írt elő a pénzügyi intézmények számára. Ahogy arra a Legfelsőbb Bíróság a BH2012/7/G.4. számon közzétett elvi határozatában már rámutatott, a pénzügyi intézménynek nem kellett arról nyilatkoznia, hogy a hosszabb távra kötött szerződés ideje alatt mi lehet az árfolyamváltozás felső határa, mert az árfolyam emelkedésének, csökkenésének nincs pontosan előre látható, kiszámítható mértéke.

Fontos megállapítást tett a Kúria a jogszabályi és bíróság általi szerződésmódosítás kapcsán is. Rögzítette, hogy ha „a jogalkotó a társadalmi méretű változásoknak a szerződések nagy tömegét hasonlóan érintő következményeit jogszabályi eszközökkel rendezte (pl. végtörlesztés, árfolyamrögzítés), a jogalkotói beavatkozás e körben az egyedi bírói mérlegelést kizárja. A jogszabályokkal érintett szerződések tekintetében egyedi esetekben a bírói konkrét módosítás azt eredményezné, hogy a jogszabályi formában megjelenő össztársadalmi mérlegelést az egyedi bírói döntések felülírnák.”

Mintegy a 6/2013-as PJE „folytatásaként”, a 2/2014. *Polgári jogegységi határozat* további megállapításokat tett a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések (értve ezalatt a hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések) egyes rendelkezéseinek – a 6/2013. PJE által el nem bírált – tisztességtelensége tárgyában. Ezek közül kiemelendő, hogy az *árfolyamváltozás hatásait a fogyasztókra hárító rendelkezés tisztességtelensége* csak akkor állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő *átlagos fogyasztó* számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos, nem volt érthető.

Az *egyoldalú szerződésmódosítást* lehetővé tevő szerződéses rendelkezés akkor tisztességtelen, ha az nem felel meg a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről szóló 2/2012.(XII.10.) PK véleményben felsorolt elveknek (egyszerű és érthető megfogalmazás elve, tételes meghatározás elve, objektivitás elve, ténylegesség és arányosság elve, átláthatóság elve, felmondhatóság elve, szimmetria elve).

A folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekor pedig az eladási árfolyamok (*különnemű árfolyamok*) alkalmazása tisztességtelen, mert ezekkel szemben nem áll a fogyasztónak közvetlenül nyújtott szolgáltatás, így az számára indokolatlan költséget jelent; helyettük MNB-árfolyam alkalmazandó.

3.3.2. Felügyeleti aktusok

Ha az MNB megállapítja a fogyasztóvédelmi rendelkezések vagy a fogyasztóvédelmi ellenőrzés során hozott határozatának megsértését, az MNB törvényben meghatározott jogkövetkezmények alkalmazására, így akár fogyasztóvédelmi bírság kiszabására is sor kerülhet, sőt, bizonyos esetekben (pl. a fogyasztók széles körét érintő jogsértés esetén) e bírság kiszabása kötelező.⁵⁹⁸ Ennek összege 15 ezer Ft-tól akár 100 millió Ft-ig terjedhet,⁵⁹⁹ és kiszabására a legkülönbözőbb rendelkezések megsértése miatt került sor.⁶⁰⁰ Érdekes kérdést vet fel az alkalmazás köre, mivel a törvény „fogyasztóvédelmi rendelkezések” megsértése esetén teszi lehetővé a bírság kiszabását, azonban elméleti síkon nehezen behatárolható, hogy pontosan mely rendelkezések tartoznak e körbe. Az így keletkező jogbizonytalanság elkerülése érdekében az MNB tv. kísérletet tesz annak definiálására, hogy alkalmazása során mely rendelkezések tartoznak ide.⁶⁰¹ Egy ilyen tételes felsorolás azonban veszélyeket rejt magában, az így meghatározott lista nem tartalmazza például a fogyasztónak nyújtott hitellel kapcsolatos egyes tájékoztatási szabályokról szóló 56/2014. (XII. 31.) NGM rendeletet.

⁵⁹⁸ MNB tv. 88. § (1)–(4) bekezdések.

⁵⁹⁹ MNB tv. 89. §.

⁶⁰⁰ Így pl. a kamat, díj és egyéb költség vagy feltétel pénzügyi szolgáltatásra irányuló szerződésben való egyértelmű meghatározására vonatkozó jogszabályi rendelkezések be nem tartása miatt (MNB H-FH-I-B-3/2022. sz. határozat a CIB Bank Zrt.-vel szemben).

⁶⁰¹ Ld. MNB tv. 81. § (1) bekezdés. Az MNB kérelemre vagy hivatalból indított eljárás keretében ellenőrzi a) a 39. §-ban meghatározott törvények hatálya alá tartozó személy vagy szervezet által nyújtott szolgáltatást igénybe vevő fogyasztóval szemben tanúsítandó magatartásra vonatkozó kötelezettséget megállapító, a 39. §-ban meghatározott törvények vagy az azok végrehajtására kiadott jogszabályban, továbbá az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusában előírt rendelkezések, b) a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény rendelkezéseinek, c) a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló törvény rendelkezéseinek, d) az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló törvény rendelkezéseinek [az a)–d) pont a továbbiakban együtt: *fogyasztóvédelmi rendelkezések*], továbbá e) az e törvény szerinti pénzügyi fogyasztói jogvitával kapcsolatos kötelezettség betartását, és – ide nem értve a szerződés létrejöttének, érvényességének, joghatásainak és megszűnésének, továbbá a szerződésszegésnek és annak joghatásainak megállapítását – eljár e rendelkezések megsértése esetén (a továbbiakban: fogyasztóvédelmi eljárás).

3.3.3. Egyéb szervek döntései

A GVH jár el minden olyan, a Tpvt. hatálya alá tartozó ügyben, amely nem tartozik a bíróság hatáskörébe,⁶⁰² továbbá a piaci verseny érdemi érintettsége esetén számos egyéb jogszabály által szabályozott jogviszony esetében.⁶⁰³ Ezek közül témánk szempontjából az Fttv.-nek lehet jelentősége.⁶⁰⁴

Hazánkban – igaz meglehetősen rövid ideig – számos más országhoz hasonlóan létezett kifejezetten *pénzügyi ombudsman*,⁶⁰⁵ azonban ezen ombudsman és a PBT hatásköre átfedéseket mutatott, így e párhuzamosságok fenntartása nem volt indokolt.

Ugyanakkor a klasszikus ombudsman, az *alapvető jogok biztosa* is számos esetben foglalkozott a pénzügyi fogyasztóvédelemmel. A hajléktalanná válás és a hajléktalan lét kérdéseit érintő projekt keretében vizsgálta a pénzügyi szolgáltatók ügyfeleinek jogvédelmét, és több problémát is összegzett. Ezek egyike, hogy a jogbiztonság követelménye, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét állapította meg azzal kapcsolatban, hogy a PSZÁF és az NFH egyike sem jár el a pénzügyi szolgáltatók által okozott fogyasztói jog-sérelmek esetén, ugyanis hatásköreik átfedik egymást. Másrészt rögzítette, hogy véget kellene vetni annak a gyakorlatnak, amelyben árverezéskor a lakóingatlanok a valódi értéknél lényegesen alacsonyabb áron kelnek el, miközben az adós elveszti a lakását, de megmarad a tartozása.⁶⁰⁶

3.4. Soft law

Ellentétben a jogszabályokkal és a jogalkalmazói döntésekkel, a *soft law* körébe tartozó normák jogi úton közvetlenül nem kikényszeríthetők. Jelentőségüket az adja, hogy egyrészt a jog nem alkalmas minden szituáció teljeskörű szabályozására, másrészt az egyes szakmai szervezetek által megalkotott előírásokat a tagok többnyire önként betartják. Sokszor piaci/marketing értéke is van annak, ha egy szervezet a jogi előírásokon túlmutatóan is élen jár valamely területen.

⁶⁰² Ld. pl. Vj-32/2009/15. sz. határozat, amelyben a Versenytanács megállapította, hogy a szolgáltató a Posta HozamÖr Plusz termékének biztonságosságával és a termék ajánlott befektetési időtartamával kapcsolatosan a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított. A Vj-21-025/2009. sz. határozatában a Versenytanács megállapította, hogy a Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. a lakáscélú hitelek és az ingatlanfedezet mellett nyújtott személyi hitelek kapcsán az ún. otthonvédelmi programról a 2006. áprilisi, 2006. augusztusi, 2007. februári és a 2007. áprilisi reklámkampány során adott, továbbá a kampányidőszakokon kívül is a honlapján szereplő egyes tájékoztatásaival a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított.

⁶⁰³ https://www.gvh.hu/fogyasztoknak/mikor_forduljon_a_gvh-hoz

⁶⁰⁴ A GVH a VJ/18/2017. sz. ügyben meghozott – kötelezettségvállalás teljesítésére kötelező – határozatában rögzítette: a GVH észlelte, hogy „a PayPal (Europe) S.à r.l. et Cie, S.C.A. valószínűsíthetően időszerűtlen módon tájékoztatja felhasználóit a szolgáltatásai igénybevétele során az általa bonyolított tranzakciók esetében alkalmazott alapértelmezett árfolyam beállításáról, illetve annak módosítási lehetőségeiről, módjáról. A fenti magatartás vonatkozásában felmerül, hogy a PayPal az Fttv. 7. § (1) bekezdésében foglalt tényállás megvalósításával valószínűsíthetően megsértette az Fttv. 3. § (1) bekezdésében előírt tilalmat.

⁶⁰⁵ Részletesen ld. Veres, 2018b.

⁶⁰⁶ Szabó, 2008; további fontos megállapításokat tett az ombudsman az ún. pénzügyi jogi projekt keretében: ld. Hajas, 2011.

E körben meg kell említeni a pénzügyi szektor egyes területein létrejött szakmai szervezetek által megalkotott kódexeket (pl. Magyar Biztosítók Szövetsége,⁶⁰⁷ Magyar Bankszövetség⁶⁰⁸), valamint a pénzügyi szolgáltatók által önkéntesen tett vállalásokat, amelyeket gyakran az ún. vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR)⁶⁰⁹ jegyében tesznek.

4. A pénzügyi fogyasztóvédelem érvényesülésének garanciái: a fogyasztói jogok és a jogérvényesítési lehetőségek, különös tekintettel a tájékoztatáshoz való jogra és a megtévesztés tilalmára

4.1. A fogyasztók jogai általában és egyes pénzügyi jogviszonyokban

4.1.1. A fogyasztók jogai általában

Az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdés második mondata értelmében Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és *védi a fogyasztók jogait*. Kétségtelen, hogy e rendelkezés által a fogyasztóvédelem szó szerint is alkotmányos szintre emelkedett, azonban ezen utalás inkább ún. *államcél*⁶¹⁰ tekinthető, amelyből konkrét közhatalmi aktus megtételének kötelezettsége nem keletkezik, de a védelmi szint csökkentése alaptörvényellenes lehet. Ehhez képest Salamon László alkotmánybíró úgy foglalt állást, hogy a fogyasztók jogai „az M) cikkben államcélként megfogalmazott alaptörvényi védelem alatt állnak, amely körülmény az állam beavatkozása számára önmagában is alkotmányos lehetőséget teremt”.⁶¹¹ Lenkovics Barnabás alkotmánybíró ennél is tovább ment és hangsúlyozta, hogy „az államnak nem csupán alkotmányos lehetősége, hanem alkotmányos kötelessége is, hogy biztosítsa a tisztességes gazdasági verseny feltételeit, hogy fellépjen az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védje a fogyasztók jogait”.⁶¹²

Tény mindenesetre, hogy a fogyasztók jogait az Alaptörvény konkrétan nem nevesíti, a kollektív fogyasztói jogok a hatályos rendelkezés szerint alkotmányos alapjognak nem tekinthetők.

⁶⁰⁷ Magyar Biztosítók Szövetségének Etikai és Versenykódexe (2011. március 25.); <https://mabisz.hu/wp-content/uploads/2018/09/etikai-es-versenykodex.pdf>

⁶⁰⁸ Magyar Bankszövetség, Magatartási Kódex. Ajánlás a pénzügyi szervezetek ügyfelekkel és partnereikkel szembeni magatartásáról (2015. november 2.); https://www.bankszovetseg.hu/Content/alapdokumentumok/Magatartasi-Kodex_20151021_Honlapra.pdf

⁶⁰⁹ A vállalati társadalmi felelősségvállalás azt jelenti, hogy a vállalatok felelősséget vállalnak viselkedésükért és annak a társadalomra gyakorolt hatásáért. A CSR a versenyképesség tekintetében jelentősnek minősül, és bebizonyosodott, hogy a kockázatkezelés, a költségmegtakarítás, a tőkéhez való hozzáférés, az ügyfélkapcsolatok, az emberierőforrás-menedzsment és az innovációs kapacitás tekintetében is előnyökkel jár. Az Európai Bizottság 2011-es CSR-stratégiája arra ösztönzi a vállalatokat, hogy az érintett felekkel történő szoros együttműködésben alakítsanak ki „a társadalmi, környezeti, etikai, emberi jogi és fogyasztói kérdések üzleti tevékenységükbe és alapstratégiájukba való beépítését szolgáló folyamatokat”; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:corporate_social_responsibility

⁶¹⁰ Az államcélok olyan, az alkotmányokban szereplő, az állam számára irányt mutató célkitűzések, amelyekből alanyi jogi jogosultság nem következik, és amelyek alapján a törvényhozás sem kötelezhető semmiféle alanyi jogi jogosultságot biztosító törvény meghozatalára. Az államcélokhoz közjogi felelősség nem kapcsolódik, csupán politikai. Közszerológiai Online Lexikon; <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/allamcel/>

⁶¹¹ 33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása.

⁶¹² 8/2014. (III. 20.) AB határozat, Lenkovics Barnabás alkotmánybíró párhuzamos indokolása.

Adódik a kérdés, *mik is a fogyasztói jogok/alapjogok?* Ezzel kapcsolatban leggyakrabban Kennedy amerikai elnök 1962-ben megfogalmazott katalógusára szokás hivatkozni, amely a következő fogyasztói jogokat tartalmazta: a fogyasztók egészségének és biztonságának védelme; a fogyasztók gazdasági érdekeinek védelme; a fogyasztók tájékoztatása és oktatása; a fogyasztói kárigények érvényesíthetősége (jogorvoslathoz való jog); a fogyasztók képviselése.⁶¹³

Európában, az EGK 1975. április 14-én elfogadta a Fogyasztói Jogok Közös Piaci Magna Chartáját, amely a következő fogyasztói jogokat rögzítette: az egészség és biztonság védelméhez, a fogyasztók gazdasági érdekeinek védelméhez, a kárigény érvényesítéséhez, az információhoz és az oktatáshoz, illetve a képviselőhöz való jog.⁶¹⁴

Az ENSZ az 1985-ben hatályba lépett Fogyasztóvédelmi Irányelveiben a következő fogyasztói alapjogokat nevesítette: alapvető szükségletek kielégítéséhez való jog; veszélyes termékek és eljárások ellen való tiltakozás joga (biztonsághoz való jog); megfontolt választáshoz szükséges tények ismeretének joga (tájékoztatáshoz való jog); különféle termékek és szolgáltatások közötti választás joga (választáshoz való jog); a kormány irányelveinek meghatározásába és a végrehajtásba való beleszólás joga (képviselethez való jog); a jogos panaszok tisztességes rendezéséhez való jog (jogorvoslathoz való jog); a tájékozott és tudatos fogyasztóvá váláshoz szükséges ismeretek és tudás elsajátításához való jog (oktatáshoz való jog); jog az egészséges és elviselhető környezetben való élethez (tisztá környezethez való jog).

4.1.2. A fogyasztók jogai és a pénzügyi fogyasztóvédelem

A fent írt fogyasztói jogok többségének pénzügyi szempontból is van relevanciája. Így például a fogyasztók biztonságának védelme megköveteli, hogy az egyébként is veszélyes üzemnek minősülő piacokon⁶¹⁵ nem megfelelő termékek ne kerülhessenek forgalmazásra, vagy azok értékesítését a megfelelő szervek tiltsák be. A fogyasztók tájékoztatáshoz való joga kiemelkedő jelentőségű, így erről a 4.2. pontban szólnunk részletesebben, míg a jogorvoslathoz való jogot a 4.3. pont alatt tárgyalom.

Az Alkotmánybíróság is több határozatában foglalkozott pénzügyi fogyasztóvédelmet érintő kérdésekkel, jórészt a devizahitelezéssel kapcsolatban, de ezen problémát megelőzően is. Az indítványozók rendre a *jogállamiság és a pacta sunt servanda elvének sérelmét* állították, valamint a *visszaható hatályú jogalkotást* vélelmezték e körben.

Egy adott ügyben az indítványozók az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény (végtörlesztési törvény), valamint a régi Hpt. egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítását és kihirdetésükre visszamenőleges hatályú megsemmisítését kérték. Álláspontjuk szerint a szerződési szabadság elvébe ütközik a régi Hpt. támadott rendelkezése, mivel nem felel meg a magánjogi jogviszonyokba való állami beavatkozással szemben felállított alkotmányos, valamint észszerűségi követelménynek, hiszen a devizaadósok egy kisebb, kevésbé támogatásra szoruló csoportját hozta előnyös helyzetbe. A támadott jogalkotás a kivételes beavatkozás elvével sem

⁶¹³ Kennedy, 1962.

⁶¹⁴ Rösler, 2003, pp. 13., 15.; hivatkozva: Bencsik, 2012, p. 31. (91. lj.).

⁶¹⁵ Nemec & Wright, 2000, pp. 29-32.; hivatkozva: Lovas & Horváth, 2018.

összeegyeztethető. A testület álláspontja szerint a jogalkotó a végtörlesztési törvénnyel „egy nemzetközi válság következtében Magyarországon előállt *jelentős, kivételes és súlyos helyzetre reagált*. Mindebből nem lehet azt a következtetést levonni, hogy egyébként ne tartaná tiszteletben a magánjogi viszonyokat.”⁶¹⁶ Az Alkotmánybíróság megítélése szerint „a devizaárfolyamoknak az állami intervenciót kiváltó mértékű változása olyan előre nem látható körülmény volt, melynek bekövetkezésére megalapozottan számítani nem lehetett.”

4.2. A tájékoztatáshoz való jog és a megtévesztés elleni védelem

A fogyasztók jogai közül kiemelkedő jelentőséggel bír a tájékoztatáshoz való jog, ezt a Fogyasztóvédelmi Portál is hangsúlyozza, amikor úgy fogalmaz, hogy a fogyasztóvédelem „esszenciális magja a tájékoztatáshoz való jog.”⁶¹⁷ A szakirodalom álláspontja egyértelmű abban a tekintetben, hogy a tájékoztatási szabályok *kiemelkedő fontosságú részét képezik a pénzügyi fogyasztóvédelemnek is*. Hajnal Zsolt 2009-ben adott a szektor egészére vonatkozó áttekintést,⁶¹⁸ amelyben hangsúlyosan megjelenik, hogy a felmerülő fogyasztóvédelmi problémák „elsősorban a nem megfelelő tájékoztatásnak és a fogyasztói informatlanságnak voltak köszönhetőek.” Jó tíz évvel később, több szektorra, illetve a pénzügyi fogyasztóvédelemre általánosságban kiterjedő perspektívából vizsgálja a kérdéskört az azóta keletkezett kutatási eredmények felhasználásával Nagy Zoltán és Csák Csilla tanulmánya,⁶¹⁹ kiemelve, hogy „a pénzügyi piacok szabályozásának oka és célja lett tehát az ügyfelek védelme, a pénzügyi rendszer zavartalan működése, az információs aszimmetria csökkentése és a tisztességes versenyfeltételek biztosítása.” Egy másik, a pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályozás három fő irányát megkülönböztető tanulmány az információs szabályozást külön irányként nevesíti.⁶²⁰ E jog fontossága ellenére annak tényleges tartalmával, a tájékoztatás megfelelőségével (pl. mikor tekinthető közérthetőnek, világosnak, átláthatónak) a szakirodalom részletesen nem foglalkozik, noha a vonatkozó joganyag és joggyakorlat a rendszerváltozás óta számottevő gyarapodáson esett át.⁶²¹

Az egyes pénzügyi ágazatokban irányadó tájékoztatási szabályok tárgyalása előtt kiemelendő, hogy már az 1959. évi Polgári Törvénykönyv valamennyi szerződésre vonatkozóan rögzítette, hogy a felek a szerződés megkötésénél kötelesek együttműködni, és figyelem-

⁶¹⁶ 3048/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [36] bekezdés.

⁶¹⁷ Fogyasztóvédelmi Portál: *Hová fordulhatok panaszommal?* 2022. augusztus 25-én közzétett bejegyzés; https://fogyasztovedelem.kormany.hu/#/hova_fordulhatok_vasarlokent_panaszommal

⁶¹⁸ Hajnal, 2009b, pp. 11-23.

⁶¹⁹ Nagy & Csák, 2021, pp. 226-237.

⁶²⁰ Lovas & Horváth, 2018, pp. 223-252.

⁶²¹ Jól szemlélteti mindezt a pénzügyi szektor szabályozásának fejlődése. Amíg a pénzügyi szektorról és a pénzügyi tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvény mindössze egyetlen szakaszban foglalta össze az ügyfelek tájékoztatására vonatkozó szabályokat, addig az új Hpt. önálló fejezetet szentel az ügyfelek védelmének. A fogyasztónak nyújtott hitelek ráadásul külön törvény vonatkozik, és alsóbb szintű jogszabályok is születtek a témában, ld. pl. a fogyasztónak nyújtott hitellel kapcsolatos egyes tájékoztatási szabályokról szóló 56/2014. (XII. 31.) NGM rendelet. Hasonló gyarapodás a többi szektorban is megfigyelhető. Az egyes szektorokra vonatkozó szabályozás fejlődésével kapcsolatban ld. Veres, Z. (2024).

mel kell lenniük egymás jogos érdekeire, valamint a *szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást* a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről [205. § (3) bekezdés].

4.2.1. Tájékoztatási szabályok az egyes pénzügyi piacokon

A *pénzügyi szektorban* a szabályozás gerincét az új Hpt. képezi, amelyben az ügyfelek (valamennyi ügyfél, nemcsak a fogyasztók) tájékoztatására vonatkozó rendelkezéseket a jogalkotó „Az ügyfelek védelme” címet viselő XIII. Fejezetben helyezte el. A tájékoztatás kapcsán az új Hpt. garantálja az üzletszabályzatok, szerződési feltételek és a kamatok, díjak, költségek megismerhetőségét.⁶²² A fejezet külön szabályokat tartalmaz a kereskedelmi kommunikációra, a betétesek tájékoztatására, az időszakos tájékoztatásra és az ügyfelek tájékozódása szempontjából kiemelkedő jelentőségű üzletszabályzatra. Amíg az új Hpt. szabályai általánosságban minden ügyfél tájékoztatására vonatkoznak, az Fht. a fogyasztónak minősülő (*quasi laikus*) ügyfelek tekintetében tartalmaz többlet követelményeket. Az Fht. hatálya főszabályként a fogyasztónak nyújtott hitelre terjed ki, függetlenül attól, hogy azt a hitelező pénzügyi szolgáltatásként nyújtja-e vagy nem. A törvény uniós jogi aktusoknak való megfelelés érdekében született,⁶²³ és számos olyan előremutató előírást tartalmaz, amely a pénzügyi fogyasztóvédelem fontos intézményévé vált (pl. hitelszerződés tartalmára vonatkozó követelmények, fogyasztó elállási joga, előtörlesztés, hiteltúllépés).

A *tőkepiaci szektorban* a Tpt. a megjelenése óta számos módosításon átesett. Már a közlönyállapot is rögzítette a rendszeres és rendkívüli tájékoztatás szabályait. A szolgáltatók tevékenységi szabályai keretében szólt a szerződés megkötéséről, amelynek során a szolgáltatót széleskörű tájékoztatási kötelezettség terheli.⁶²⁴ A Tpt. 3. számú melléklete a tájékoztató kötelező tartalmi elemeit, az 5. és a 6. számú melléklet a rendszeres és a rendkívüli tájékoztatások kötelező tartalmi elemeit nevesítette.

A szektorban irányadó másik jogszabály, a Bszt. X. Fejezete „Az ügyfelek tájékoztatására vonatkozó szabályok” címet viseli. A szolgáltató köteles a szerződés teljes időtartama alatt az ügyfeleit tájékoztatni, az alábbiak szerint:

- a XI. Fejezet a szerződéskötés szabályai körében előírja az előzetes tájékoztatási (43. §) és tájékozódási kötelezettséget (44-46. §);

- a XIII. Fejezet a szerződés teljesítése és végrehajtása kapcsán rögzíti, hogy a befektetési vállalkozás megfelelően tájékoztatja ügyfeleit a végrehajtási politikáról; ennek során „*világosan és kellően részletesen, az ügyfelek által könnyen értelmezhető módon* ismerteti, hogy a befektetési vállalkozás hogyan fogja végrehajtani ügyfelei megbízásait”;⁶²⁵

- a szolgáltató a megbízás végrehajtását követően is köteles tájékoztatni az ügyfelet a végrehajtás tényéről és az ahhoz kapcsolódó információkról.⁶²⁶

⁶²² Ld. új Hpt. 271. §.

⁶²³ Ld. mindenekelőtt az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

⁶²⁴ Tpt. 115. § (1) bekezdés.

⁶²⁵ Bszt. 63. § (3) bekezdés.

⁶²⁶ Bszt. 67. §.

A *biztosítási szektorban* a hatályos Bit. alapvetően az „Ügyfélforgalommal kapcsolatos szabályok” címet viselő XI. Fejezetben tárgyalja az ügyfelek tájékoztatására vonatkozó szabályokat, de emellett a jogszabály számos pontján találunk elszórtan a tájékoztatásra vonatkozó rendelkezéseket.⁶²⁷ Kiindulópont, hogy már a *szerződés megkötése előtt* kellő időben, *bizonyítható és azonosítható módon, világos, pontos, közérthető, egyértelmű, nem félrevezető, tisztességes, részletes és díjmentes írásbeli tájékoztatást kell adni* a szerződést kötni kívánó ügyfél részére a törvényben felsorolt körülményekről.⁶²⁸ Ezen kívül bizonyos esetekben a Bit. további tájékoztatási kötelezettséget ír elő, például csomagban történő értékesítés vagy ún. unit-linked biztosítások (befektetési egységhez kötött életbiztosítási termék) esetén.

Összegzésként a megvizsgált joganyagokban foglalt egyes, tájékoztatásra vonatkozó követelmények értelmezése kapcsán a következőket rögzíthetjük. Az áttekintett jogszabályok bár gyakran eltérő szóhasználattal élve, de lényegében az alábbi fontosabb követelményeket fogalmazták meg a tájékoztatással kapcsolatban: *közérthetőség* (világosság, egyértelműség), *még hozzá az átlagfogyasztó*⁶²⁹ számára, *részletesség* (minden körülményre kiterjedően), *időszerűség*, azaz a szerződés megkötése előtt, a szerződéskötés során és a szerződés valamennyi létszakában fennálló folyamatos tájékoztatás.

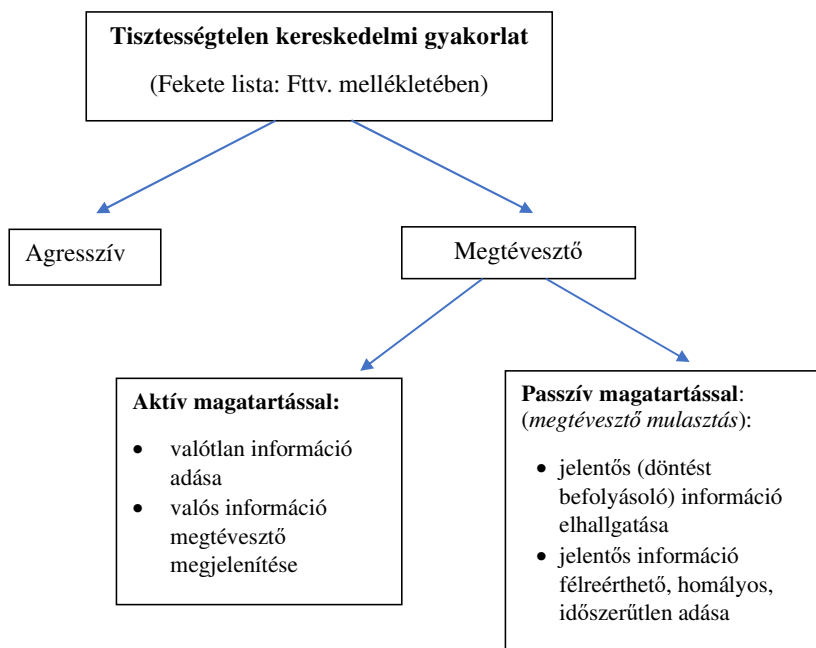
4.2.2. A megtévesztés elleni védelem

Az Fttv. rendelkezései meghatározzák, hogy mi minősül tisztességtelen (3. §), megtévesztő (6-7. §) és agresszív (8. §) kereskedelmi gyakorlatnak (ld. 2. ábra). Ezek kapcsán kiemelt jelentősége van a megfelelő tájékoztatásnak, hiszen az Fttv. elsősorban olyan magatartásokkal szemben kíván védelmet nyújtani, amelyek a fogyasztó megfelelő üzleti döntését torzíthatják. Az Fttv. melléklete 35 db olyan tényállást nevesít, amelyek tisztességtelen gyakorlatnak minősülnek (ún. „fekete lista”). Tekintettel arra, hogy a versenyt érintő jogsértések kapcsán – az Fttv.-ben foglaltak szerint – elsődlegesen a GVH jár el, e szervnek kiemelkedő jelentősége van a megtévesztés elleni védelemben.

⁶²⁷ Ld. pl. Bit. 123/A.§ (kárrendezési tájékoztató), 158/B. § (biztosítási termékismertető), 158/C. § (keresztértékesítéssel kapcsolatos tájékoztatás), 166/B-F. § (biztosítási alapú befektetési termékekre vonatkozó tájékoztatásra vonatkozó követelmények).

⁶²⁸ Bit. 152. § (1) bekezdés, a tájékoztatás részletes tartalmát pedig a Bit. 4. melléklete szabályozza.

⁶²⁹ Az átlagfogyasztó fontos viszonyítási pont a legtöbb jogi normában, jogalkalmazási aktusban, ugyanakkor pontos határait nehéz kijelölni. Ld. pl. az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (UCP irányelv), (18) preambulumbekkezdés; az átlagfogyasztó megfelelően tájékozott, figyelmes és körültekintő, figyelembe véve a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket is.

2. ábra: a tisztességtelen, az agresszív és a megtévesztő kereskedelmi gyakorlat fogalomrendszere.

4.3. A pénzügyi fogyasztók rendelkezésére álló jogérvényesítési lehetőségek Magyarországon

A fogyasztók jogait számos állami szerv, szervezet (pl. fővárosi és vármegyei kormányhivatalok, GVH, MNB, Nébih, NMHH) is védi. A pénzügyi szervezetek és fogyasztóik vitás ügyeket elsősorban egymás között kell, hogy megkíséreljék rendezni, tehát a *fogyasztó panaszával elsősorban a pénzügyi szolgáltatóhoz fordulhat*. Az MNB tv. is rögzíti, hogy a fogyasztóvédelmi eljárás kérelemre történő megindításának feltétele, hogy a fogyasztó a szervezetnél azonosítására alkalmas tartalommal, szóban vagy írásban a személy vagy szervezet szolgáltatásával vagy eljárásával kapcsolatos panaszát már korábban előterjesztette. Ha azonban a panaszára nem kapott választ, vagy a panasz kivizsgálása nem a vonatkozó szabályok szerint történt, vagy a szervezet válaszából egyéb, fogyasztói jogot sértő körülményt vélelmez, az *MNB-nél fogyasztóvédelmi eljárás indítható*.⁶³⁰ Az MNB a fogyasztóvédelmi eljárás keretében jogosult az ügyletkötést szabályozó rendelkezések betartását próbäügyletkötés keretében ellenőrizni. Ha az eljárás eredményeként a Felügyelet jogsértést állapít meg, a 88. §-ban felsorolt szankciók alkalmazására jogosult.

Fontos kiemelni, hogy sem az MNB, sem más hatóság (például a verseny érdemi érintettsége esetén a GVH) nem jogosult a fogyasztó és a pénzügyi szolgáltató közötti, szolgáltatás igénybevételére vonatkozó jogviszony létrejöttével és teljesítésével kapcsolatos vitás ügy (ún. *pénzügyi fogyasztói jogvita*) eldöntésére. Ez ugyanis elsődlegesen *bírósági* útra tartozik. Ehelyett lehetőség van alternatív vitarendezési módok valamelyikét is igénybe

⁶³⁰ Ld. MNB tv. 81. § (3) bekezdés.

venni. Ilyen vitarendezési lehetőség a *választottbíróság* (kereskedelmi jogviszonyokban felmerült jogvitáknak állami bírósági peres eljárás helyett a felek által választott eljárásban történő eldöntése),⁶³¹ vagy a 2011-ben létrejött PBT. Mivel a választottbírószági út igénybevétele minden fél beleegyezését feltételezi, fogyasztóvédelmi szempontból nagyobb jelentősége van a PBT előtti eljárásnak, amelynek szabályait az MNB tv. VIII. Fejezete tartalmazza. Az eljárás *előnye* röviden, hogy a bírósági útnál olcsóbb (eljárása ingyenes és nincs jogi képviselő igénybevételére irányuló kötelezettség sem, csupán az esetleges postais és fénymásolási költségeket kell a feleknek viselniük) és gyorsabb (fő szabály szerint 90 nap az eljárás befejezésének határideje),⁶³² *hátránya*, hogy csak korlátozott körben eredményezhet kötelező erejű határozatot.⁶³³

5. A pénzügyi fogyasztóvédelem előtt álló egyes kihívásokról

Miként arra Halász Zsolt rámutat, a szabályozási rendszer változásait az éppen aktuális problémákra adandó jogalkotási válaszok határozzák meg. A pénzügyek területén a 2000-es évek elején a kockázatok megfelelő kezelésére, majd a 2008-ban kezdődött pénzügyi válság által felvetett prudenciális és fogyasztóvédelmi kérdésekre kellett a jogalkotónak válaszokat adnia,⁶³⁴ ezt követően pedig egyre erőteljesebben szembesül a *digitalizáció* kihívásaival. Részben ezzel összefüggésben *új szereplők* jelentek és jelennek meg a pénzügyi piacokon, amelyek nehezen illeszthetők az eddigi szabályozási keretrendszerbe, számos bizonytalanságot és ezáltal kockázatot generálva. Az új szolgáltatók természetesen *új termékeket, szolgáltatásokat* kínálnak az ügyfelek részére, amelyeket ugyancsak szabályozni szükséges. A szabályozással szembeni egyik fő kihívás, hogy egy ilyen gyorsan változó környezetben „a túlzottan normatív, ugyanakkor felületes szabályozás nem kívánt hatásokat eredményezhet. Ezzel egyidejűleg annak a kockázata is fennáll, hogy a szakpolitikai és szabályozási keretek aktualizálásának elmulasztása az egyre globalizálódó piacon hátrányos helyzetbe hozza az uniós pénzügyi szolgáltatókat. Lehetséges továbbá, például a kiberbiztonság esetében, hogy kulcskockázatok maradnak kezeletlenül.”⁶³⁵

⁶³¹ Ennek szabályait a 2017. évi LX. törvény a választottbíráskodásról tartalmazza.

⁶³² Ld. MNB tv. 112. § (5) bekezdés. Ld. még pl. MNB (2023). *Pénzügyi Békéltető Testület. Pénzügyi Navigátor 2023*. (<https://www.mnb.hu/letoltes/penzugyi-bekelteto-testulet.pdf>).

⁶³³ Ld. MNB tv. 113. § (1)–(2) bekezdés. *Egyezség hiányában* a tanács az ügy érdemében *a)* kötelezést tartalmazó határozatot hoz, ha a kérelem megalapozott, és a 39. §-ban meghatározott törvények hatálya alá tartozó személy vagy szervezet általános alávetési nyilatkozatában, kereskedelmi kommunikációjában közölt vagy az eljárás kezdetekor vagy legkésőbb a döntés meghozataláig tett nyilatkozatában a Pénzügyi Békéltető Testület döntését magára nézve kötelezőként elismerte, vagy *b)* ajánlást tesz, ha a kérelem megalapozott, azonban a 39. §-ban meghatározott törvények hatálya alá tartozó személy vagy szervezet az eljárás kezdetekor úgy nyilatkozott, hogy a tanács döntését kötelezőként nem ismeri el, illetve ha a tanács döntésének elismeréséről egyáltalán nem nyilatkozott. (2) A tanács egyezség hiányában akkor is kötelezést tartalmazó határozatot hozhat, ha a 39. §-ban meghatározott törvények hatálya alá tartozó személy vagy szervezet alávetési nyilatkozatot nem tett, de a kérelem megalapozott és a fogyasztó érvényesíteni kívánt igénye – sem a kérelemben, sem a kötelezést tartalmazó határozat meghozatalakor – nem haladja meg a kétmillió forintot.

⁶³⁴ Halász, 2022, 75–83.

⁶³⁵ Európai Bizottság, 2018, p. 109.

5.1. Digitalizáció, digitális pénzügyi eszközök és szolgáltatások

5.1.1. A digitalizációról

„A huszonegyedik században a digitalizáció folyamatosan átalakítja a társadalom életét, hétköznapijainkat, a kultúra egészét, az információs és kommunikációs technológiát, a vállalkozások ipari és kereskedelmi tevékenységét, a bankok tevékenységét, a médiát, a versenyképességet, továbbá az oktatást és a szakképzést.”⁶³⁶ A digitalizáció fogalmának meghatározása előtt a *digitalizálás* lényegének megértése szükséges, ugyanis ez teszi lehetővé a digitalizációt. A digitalizálás technikailag analóg jelek, hangok, képek, szövegek digitális jellel alakítására irányuló műveletet jelent, amelynek során más hordozón már megjelent művet (szöveget, képet, hangot) számítógépen olvasható, kódolt formába teszünk át.⁶³⁷ A digitális üzleti transzformáció „olyan potenciált hordoz magában, ami felforgatja, megintgatja a hagyományos szolgáltatók pozícióját, átalakítja a piacokat, méghozzá gyorsabban, mint a történelem során bármikor.”⁶³⁸

Az ún. *digitális átállás* az Európai Uniónak is az egyik legfontosabb prioritása az elkövetkező időszakra, amelynek hatásai a pénzügyi szektorban is számottevőek. Az Unió első *pénzügyi technológiai cselekvési tervét*⁶³⁹ a Bizottság 2018 márciusában terjesztette elő az azzal a céllal, hogy lehetővé tegye az uniós pénzügyi ágazat számára az ágazatot átalakító új technológiákban rejlő előnyök kiaknázását, mivel ezek „lehetővé teszik azt, hogy a pénzügyi technológián alapuló megoldások révén javuljanak a finanszírozáshoz jutás, valamint a pénzügyi integráció feltételei a digitális hálózatokhoz csatlakozó polgárok számára. Mindez irányító szerepet ad az ügyfeleknek, támogatja a működési hatékonyságot, és még versenyképesebbé teszi az Unió gazdaságát.”⁶⁴⁰

Az új technológiák kapcsán elterjedt *FinTech* kifejezés a Financial Technologies szavak rövidítése, amely pénzügyi technológiákat jelent és eleinte a központi pénzügyi rendszerekre, technológiákra utalt. A kifejezés eredete a Citigroup által az 1990-es években kezdeményezett „Pénzügyi Szolgáltatások Technológiai Konzorcium” nevű projekthez köthető, amelynek célja az innovatív megoldások fejlesztésének támogatása volt a pénzügyi szektor szereplői közötti együttműködés erősítésén. Bár általánosan elfogadott, egységes FinTech definícióval nem rendelkezünk – sőt sokszor a megközelítésmódok is eltérőek⁶⁴¹ –, mai értelemben már sokkal inkább a digitális, pénzügyi szolgáltatásokat segítő vagy megújító *megoldásokra* és az azokat *fejlesztő cégekre* használatos gyűjtőfogalomról van szó. Habár a pénzügyi technológiákat hagyományosan az ún. inkumbens vállalatok (a piacon már jelenlevő, hagyományos pénzügyi intézmények)⁶⁴² fejlesztik és üzemeltetik, a FinTech kifejezés elsősorban a harmadik feles, bankoktól sok esetben független szolgáltatókra és technológia vállalatokra utal, akik a banki adatvagyonra rácsatlakozva vagy a banki infrastruktúrát átalakítva, pénzintézetekkel partnerségben vagy velük versenyezve nyújtanak

⁶³⁶ Guellec & Paunov, 2018; hivatkozva Tattay, 2021, pp. 121-140.

⁶³⁷ Dési & Nagy, 2001.

⁶³⁸ Bradley at al., 2015; hivatkozva Sényi, 2021.

⁶³⁹ Európai Bizottság, 2018, p. 109.

⁶⁴⁰ Európai Bizottság, 2018, Bevezetés.

⁶⁴¹ Horváth, 2020, pp. 16-29.

⁶⁴² Ld. Fáykiss, Papp, Sajtos & Törös, 2018, pp. 43-67.

valamilyen pénzügyi szolgáltatást.⁶⁴³ Tágabb értelemben a kifejezés olyan *technológia vezérelt pénzügyi innovációt* jelent, amely „új üzleti modelleket, alkalmazásokat vagy termékeket eredményezhet, amelyek érdemi hatással lehetnek a pénzügyi intézményekre, a pénzügyi szolgáltatásokra és a pénzügyi piacokra.”⁶⁴⁴

3. ábra: a FinTech innovációk csoportosítása, forrás: Christensen (1997) alapján saját szerkesztés.⁶⁴⁵

A fent vázolt jelenségekre már az Európai Unió jogalkotása is reagált: elfogadásra került egy digitális pénzügyi csomag, amely az alábbi elemeket tartalmazta:

– az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1114 rendelete (2023. május 31.) a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról („MiCA rendelet”);

– az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/858 rendelete (2022. május 30.) a megosztott főkönyvi technológián alapuló piaci infrastruktúrák kísérleti rendszeréről, valamint a 600/2014/EU és a 909/2014/EU rendelet, továbbá a 2014/65/EU irányelv módosításáról („DLT rendelet”);

– az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2554 rendelete (2022. december 14.) a pénzügyi ágazat digitális működési rezilienciájáról, valamint az 1060/2009/EK, a 648/2012/EU, a 600/2014/EU, a 909/2014/EU és az (EU) 2016/1011 rendelet módosításáról („DORA rendelet”).

Ezen jogi aktusok fontosabb szabályozási tárgyköreit, a jogalkotói célokat a fejezet végén található 3. táblázat foglalja össze.

⁶⁴³ Hold Lexikon: Fintech (<https://hold.hu/lexikon/fintech-cegek-magyarorszagon-fintech-jelentese/>).

⁶⁴⁴ Fáykiss et al., 2018, p. 45.

⁶⁴⁵ Christensen, 1997.

5.1.2. Digitális pénzügyi eszközök, szolgáltatások

A pénzügyi eszközök kifejezést a köznyelv, de még egyes jogi normák⁶⁴⁶ is többféle értelemben használják; a számunkra releváns fogalmát a Bszt. határozza meg,⁶⁴⁷ leegyszerűsítve ide tartozik minden, amivel kereskedni lehet (pl. értékpapír, határidős ügylet, csereügylet).

A MNB álláspontja szerint mivel a *kriptoeszköz* jelenleg nem szerepel a Bszt. 6. §-a szerinti felsorolásban, az *főszabály szerint nem minősül pénzügyi eszköznek, így digitális pénzügyi eszköznek sem*. Ugyanakkor nem zárható ki, hogy létezik olyan kriptoeszköz, amelynek a tulajdonságait vizsgálva arra lehet jutni, hogy mégis valamely pénzügyi eszközzel egyenértékű lehet.⁶⁴⁸

Mit értünk tehát digitális pénzügyi eszköz alatt? Egy kézenfekvő, ugyanakkor nem teljes körű válaszként kínálkozik a DLT rendelet, amely a *DLT-alapú pénzügyi eszköz* fogalmi kategóriájával operál, ahová a megosztott főkönyvi technológia használatával kibocsátott, rögzített, átruházott és tárolt pénzügyi eszközök tartoznak. Ide sorolhatók: egyrészt egyes részvények; másrészt a kötvények és az értékpapírosított adósság egyéb formái, beleértve az ilyen értékpapírok tekintetében kiadott letéti igazolásokat vagy pénzpiaci eszközöket, egészen 1 milliárd EUR-nál kisebb kibocsátási nagysággal (kivételt képeznek azok az eszközök, amelyek a származtatott eszközöket magukba foglalják, vagy szerkezetükből adódóan az ügyfél számára megnehezítik a fennálló kockázatok felmérését; harmadrészt az átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozások (ÁÉKBV) befektetési jegyei, a kezelt eszközállomány 500 millió EUR-t meg nem haladó piaci értékéig, kivéve meghatározott strukturált ÁÉKBV-ket.⁶⁴⁹

⁶⁴⁶ Ld. pl. Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2018/1046 rendelete (2018. július 18.) az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról, az 1296/2013/EU, az 1301/2013/EU, az 1303/2013/EU, az 1304/2013/EU, az 1309/2013/EU, az 1316/2013/EU, a 223/2014/EU és a 283/2014/EU rendelet és az 541/2014/EU határozat módosításáról, valamint a 966/2012/EU, Euratom rendelet hatályon kívül helyezéséről, 2. cikk 29. pont, amely a költségvetésből nyújtott uniós pénzügyi támogatási intézkedést nevezi pénzügyi eszköznek; a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény is tartalmaz „pénzügyi eszköz” meghatározást, ld. 3. § (9) bekezdés 1. pont.

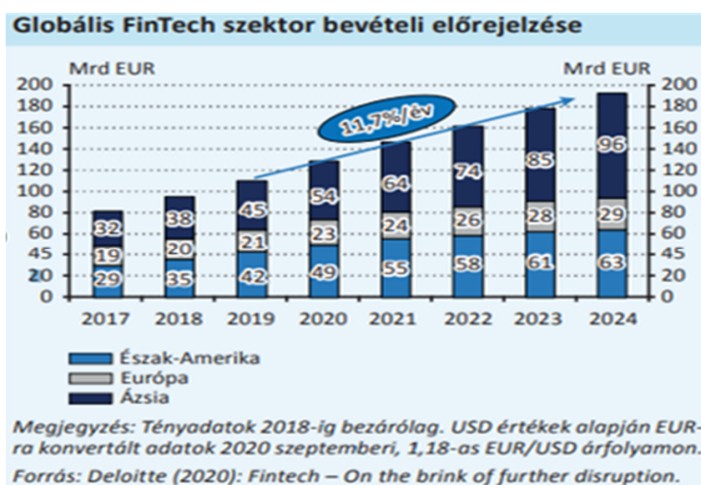
⁶⁴⁷ Bszt. 6. §.

⁶⁴⁸ MNB, 2023. január 25-i állásfoglalás.

⁶⁴⁹ Breszkovics, 2023, pp. 68, 58-70.

5.2. Új szereplők megjelenése: FinTech, BigTech cégek a pénzügyi piacokon

A piaci versenyben általános jelenség, hogy új szereplők jelennek meg, ezek és a korábban már jelenlévők küzdenek a fogyasztókért. Különösen igaz ez a pénzügyi szektorra, ahol az informatikai fejlődés eredményeként a digitális megoldásokkal operáló szolgáltatások folyamatos fejlődésen mennek keresztül. *Egyes tevékenységek* (pl. folyószámlaegyenleg-változások nyomon követése, az adatmódosítások, a megtakarítások kezelése) *online módon végrehajtva* kényelmi, költségmegtakarítási, nyilvántartási és egyéb szempontokat is figyelembe véve *szolgálják mind a fogyasztók, mind a szolgáltatók érdekeit*.⁶⁵⁰ Bár a pénzügyi szektor hagyományosan élen járt a technológiai fejlesztések területén, a 2008-as válság több okból (romló tőkehelyzet, csökkenő jövedelmezőség, alacsony fogyasztói bizalom, növekvő szabályozói elvárások)⁶⁵¹ *törést* hozott e téren. A nagy mennyiségű adattal (Big Data)⁶⁵² operáló óriás technológiai vállalatok (BigTech)⁶⁵³ és startupok működése nagymértékben támaszkodik a digitalizációra és a különféle online platformokra, így ezen piaci szereplők alacsony költségszinttel képesek működni, aktivitásuk árleszorító hatással jár-

4. ábra: a FinTech szektor bevételeinek növekedése, forrás: MNB.⁶⁵⁴

hat.⁶⁵⁵ A digitális bankolás és az ún. neobankok (kizárólag applikáción keresztül elérhető, hagyományos bankfiókokkal nem rendelkező cégek) elterjedését a koronavírus járvány is elősegítette.

⁶⁵⁰ Lakatos, Balogh & Czine, 2022, pp. 1-28.

⁶⁵¹ Stevenson & Wolfers, 2011, pp. 281-287.; hivatkozza Fáykiss et al, 2018, p. 44.

⁶⁵² Big Datának azt a nagy mennyiségű különböző információt nevezzük, amely növekvő volumenben és sebességben keletkezik, egyébként gyakran célzott adatbányászatból. Pintér & Herczeg, 2023, pp. 39-56.

⁶⁵³ Az ún. BigTech-cégek „nagy tőkeerjű, érett életciklusú technológiai vállalatok. Különböző alaptevékenységekkel rendelkeznek, amelyekhez kapcsolódnak közösségi médiaplatformok, keresőmotorok, amelyek nem pénzügyi jellegűek.” E vállalatok közös jellemzője, hogy fő üzletáguk *hatalmas mennyiségű adatot* generál, és komoly szakértelemmel rendelkeznek ezen adatok kezeléséhez és elemzéséhez. Pintér & Herczeg, 2023, p. 45.

⁶⁵⁴ MNB, 2021. május 12-i jelentés.

⁶⁵⁵ Invitech Blog: A pénzügyi szektor digitalizációs trendjei (<https://www.invitech.hu/techpercek/a-penzugyi-szektor-digitalizacios-trendjei>).

A fent említett *pozitívumok* mellett azonban jelenlétük számottevő *kockázatokat* is hordoz magában. E körben kiemelendő, hogy az inkumbens szereplőkre számos olyan előírás vonatkozik, amelyek többletterhet rónak rájuk, ugyanakkor ezen rendelkezéseknek a FinTech vállalatoknak nem kell eleget tenniük (pl. kötelező betétbiztosítás, ügyfélszolgálatra vonatkozó előírások). Ezen szabályok nagy része a fogyasztókat védi,⁶⁵⁶ így ezek hiánya számukra komoly kockázatot jelent, csakúgy, mint az adatok megfelelő védelmének biztosítása.

Ami az inkumbens és neobankok viszonyát illeti, többféle forгатókönyv ismert a hagyományos bankok jövőjét illetően. Alessandro Hatami⁶⁵⁷ az alábbi scenáriókat vázolta fel:

– „Jobb bank” létrejöttéről beszélhetünk, ha az inkumbensek észrevették a kihívásokat, a működésüket az ügyfelek igényeihez igazították, a kapcsolatot velük digitális csatornákon keresztül tartják, az ügyfeleik nagy részét megtartották, a munkatársakat felvértezték az új kihívásoknak való megfelelésre;

– „Új bankok” (neobankok) uralma: a régi bankok alulmaradtak a versenyben, az ügyfeleiket elvesztették, akik átpártoltak az új, gyorsabb, agilisabb, igényeiket maximálisan kiszolgáló bankokhoz;

– „Megosztott bank”: a versenyben párhuzamosan olyan új vállalkozások alakultak ki, akik a klasszikus banki tevékenység egy-egy szeletét hasították csak ki; nem akarnak bankként működni, teret hagyva a klasszikus intézményeknek, csak azt a bizonyos tevékenységet kínálják az ügyfeleknek kiemelten jól;

– „Háttérbank”: csak háttértámogatást nyújtanak, felügyeleti, engedélyező tevékenység a feladatuk, jelentős kockázatvállalás mellett;

– „Diszintermediált bank”: az ügyfelek mivel nem kedvelték a bankjukat, egyre több banki szolgáltatást tettek át a kedveltebb szolgáltatóikhoz; esetükben úgy érezték, hogy megbízhatóbbak, és kevésbé használják ki őket, mint a bankjaik; a háttérben azonban továbbra is a bankok dolgoznak, akik szolgáltatnak, de az ügyfeleiket már nem birtokolják.

Ami a fogyasztókat illeti, a legtöbb felmérés azt mutatja, hogy örülnek a gyorsabb és olcsóbb pénzügyi szolgáltatásoknak, de szükségük van a hagyományos bankok által nyújtott biztonságra, és elsősorban a már régóta piacon lévő bankokban bízna.⁶⁵⁸

5.3. A közösségi finanszírozás, mint a FinTech-forradalom egyik sikertörténete

A bemutatott új (és hozzájuk egyre inkább felzárkózva az inkumbens) szereplők által nyújtott digitális szolgáltatások számbavétele szinte lehetetlen, az alábbiakban ezért csupán egy, széles tömegek számára forrásgyűjtési és/vagy befektetési lehetőséget nyújtó konstrukciót, a közösségi finanszírozást (crowdfunding) tekintem át röviden. Ennek *jelentőségét* jól érzékelteti az a megállapítás, miszerint „a FinTech-forradalom egyik mérhető sikertörténete, hogy miként vált az adomány és előfizetés jellegű közösségi finanszírozás a hagyományos

⁶⁵⁶ Horváth, 2020, p. 26.

⁶⁵⁷ Hatami, 2015; hivatkozva: Kerényi & Müller, 2019, pp. 5-33.

⁶⁵⁸ Kerényi & Müller, 2019, p. 30.

forrásgyűjtési módszerek – mint a klasszikus banki finanszírozás vagy a kockázati tőkebefektetések – alternatívájává.”⁶⁵⁹ Mit is értünk közösségi finanszírozás alatt? Ezzel kapcsolatban számtalan definícióval találkozhatunk, általános jelleggel megállapítható, hogy „innovatív ötletek és korai fázisú vállalkozások számára nyújt *alternatív forrásgyűjtési lehetőséget* – tömegek megszólításával – internetes platformokon keresztül többféle üzleti modell szerint.”⁶⁶⁰

Noha a konstrukció számos lehetőséget hordoz magában, *kockázatokkal* is számolni kell. A legjelentősebb kockázati faktorok a hitel-, illetve a partnernőkockázat. A személyes kapcsolat hiányából adódóan problémát okozhat a megtévesztés, illetve a nem megfelelő informálás is. Az online működés sajátossága, hogy nehezebb a hitelfelvevő által szolgáltatott adatokat megfelelően ellenőrizni, és nagyobb a pénzmosás kockázata is. Nem elhanyagolható körülmény az sem, hogy a „platformok nagy része kisvállalkozásként korlátozott erőforrásokkal, feltételezhetően gyengébb kontrollokkal és vállalatirányítási rendszerrel működik, összevetve a pénzügyi szolgáltató iparág sztenderdjeivel.”⁶⁶¹

A fenti kockázatok, illetve azok egy része megfelelő szabályozással mérsékelhető. Ebbe az irányba tett jelentős lépésként 2020. október 7-én az Európai Parlament és Tanács megalkotta a közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókra vonatkozó rendeletet⁶⁶² (ECSPR), amelynek preambuluma az alábbi elemeket rögzíti: A közösségi finanszírozás egyre inkább bevett *alternatív finanszírozási forma* - az induló innovatív vállalkozások, valamint a kis- és középvállalkozások (kkv-k) számára, - jellemzően kis összegű befektetésekre támaszkodik, - egyre jelentősebb közvetítési forma, amelynek keretében a közösségi finanszírozási szolgáltató – anélkül, hogy saját maga kockázatot vállalna – egy *nyilvánosan hozzáférhető digitális platformot működtet* azzal a céllal, hogy kapcsolatba hozza a leendő befektetőket és hitelezőket a finanszírozási forrást kereső vállalkozásokkal, illetve megkönnyítse kapcsolatfelvételüket, – történhet hitelek, illetve átruházható értékpapírok vagy közösségi finanszírozási célokra használható egyéb eszközök megvásárlása révén.⁶⁶³

Bár a szakirodalom nem teljesen egységes a tipizálást illetően, *a közösségi finanszírozás fő típusait és modelljeit* az alábbi táblázat foglalja össze.

⁶⁵⁹ Jogiforum.hu: Crowdfunding, avagy a közösségi finanszírozás mint forrásbevonás jelene és jövője (2024.04.26.; <https://www.jogiforum.hu/cikk/2024/04/26/crowdfunding-avagy-a-kozossegi-finansziroz-as-jelene-es-jovoje/>).

⁶⁶⁰ Kuti & Hornyák, 2017, pp. 28-45.

⁶⁶¹ Bethlendi & Végh, 2014, pp. 102-126.

⁶⁶² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1503 rendelete (2020. október 7.) az európai közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókról, valamint az (EU) 2017/1129 rendelet és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról (HL L 347., 2020.10.20, pp. 1-49.).

⁶⁶³ Ld. ECSPR (1) preambulumbekzdés.

Típusai	Adománycélú	A kampányok szociális, társadalmi céllal jönnek létre, a finanszírozók nem várnak el semmilyen ellenszolgáltatást a támogatásukért.
	Jutalomcélú	A finanszírozók a forrásaikért cserébe ellenszolgáltatásban (ajándéktárgy, kampány során létrehozott végtermék) részesülnek.
	Részvénycélú	A finanszírozó befektetőnek tekinthető, részesedést szerez az induló vállalkozásban és osztalékot kap; célja, hogy később ezt a részesedést magasabb áron tudja eladni, mint amennyiért szerezte.
	Hitelalapú	A finanszírozó hitelezőként lép fel, kamatot kap a támogatásért, célja, hogy magasabb hozamot realizáljon, mint a piaci körülmények között.
Modelljei	Keep it all (Tartsd meg mind.)	A kampánygazda minden beérkezett támogatást megtarthat, függetlenül attól, hogy elérték-e a céljukat. Adomány- és jutalomcélú projekteknél jellemző.
	All or nothing (Mindent vagy semmit.)	A kampánygazdák csak akkor juthatnak hozzá a beérkezett forrásokhoz, ha elérték finanszírozási céljukat.

2. táblázat: a közösségi finanszírozás fő típusai és modelljei, forrás: Hold Lexikon alapján saját szerkesztés.⁶⁶⁴

Ami a *fogyasztóvédelmi* (ebben a kontextusban *befektetővédelmi*) *vonatkozásokat* illeti, az ECSPR IV. Fejezete „A befektetők védelme” címet viseli. Ebben kiemelt helyet kap az ügyfelek tájékoztatása (19. cikk). A tudatos döntéshozatalt segíti a szerződés kötést megelőző gondolkodási időszak (22. cikk). Ez alatt a tapasztalatlan befektető indokolás és szankció nélkül bármikor visszavonhatja a közösségi finanszírozási ajánlatra tett befektetési ajánlatát vagy szándéknyilatkozatát. A kiemelt befektetési információkat külön, meghatározott tartalmú adatlapon kell összefoglalni, amely kinyomtatva legfeljebb hat A4-es oldalból állhat.⁶⁶⁵

A fogyasztóvédelmi szabályok között hagyományosan helyet kapnak a *reklámokra* vonatkozó előírások, ennek megfelelően az ECSPR V. Fejezete tartalmazza a marketingközlményekre vonatkozó szabályokat. Alapvető követelmény, hogy maga a marketingközlemény egyértelműen felismerhető, a benne foglalt információtartalom tisztességes és egyértelmű, a kiemelt befektetési információkkal összhangban álló legyen.⁶⁶⁶

⁶⁶⁴ Hold Lexikon: Községi finanszírozás (<https://hold.hu/lexikon/kozossegi-finansziroz-as-oldalak-magyar-or-szag/>).

⁶⁶⁵ Ld. ECSPR 23. cikk.

⁶⁶⁶ Ld. ECSPR 27. cikk (1)–(2) bekezdés.

6. Összefoglalás

A fogyasztóvédelem jogi szempontú megközelítésében látható, hogy az e körbe sorolható normák – sokszínűségük folytán – a klasszikus közjog–magánjog megkülönböztetés alapján egyik nagy területbe sem sorolhatók be, hiszen a fogyasztókat védő rendelkezések mind a közjog (alkotmányjog, közigazgatási jog, büntetőjog), mind a magánjog (polgári jog) szabályanyagában jelen vannak. Ugyanez igaz a pénzügyi fogyasztóvédelemre is, amely ugyaszerű fejlődésen ment keresztül, hazánkban elsősorban a 2008-as válságot követően.

A növekvő joganyag ellenére a technikai fejlődés és az életviszonyok változása újabb (szabályozási és egyéb) kihívásokat hoztak felszínre, amelyek kezelése várhatóan a reguláció további növekedését fogja eredményezni. Az egyelőre megállíthatatlannak tűnő mennyiségi bővülés ugyanakkor egy ponton túl akár a szándékolt céllal ellentétes hatást is kiválthat, hiszen a fogyasztók számára kiismerhetetlenné válik, a kínálati oldal számára pedig számos mechanizmus működtetését, további szakértők foglalkoztatását, technológiai fejlesztéseket és egyéb követelményeket előírva jelentős költségnövekedést eredményez, rontva a szereplők versenyképességét a piacra belépni szándékozó, eredetileg egyéb területeken tevékenykedő entitásokkal szemben.

A globalizáció és digitalizáció terjedése a felügyeleti szerveket is komoly kihívások elé állítja, hiszen például egy blokkláncon alapuló szolgáltatás esetén nehézséget jelenthet a szolgáltató kilétének (pl. nemzeti hovatartozásának) megállapítása, amely gyakorlatilag a jogkövetkezmények alkalmazását, így végső soron a fogyasztók hatékony védelmét ássa alá. Ezért bár a szabályozó és felügyeleti szerveknek folyamatosan adaptálódniuk szükséges az újabb és újabb kihívásokhoz, a hatékony fogyasztóvédelem nem képzelhető el a fogyasztói tudatosság növelése nélkül. Így paradox módon az állami beavatkozás erősödésével párhuzamosan a római jogi *Caveat emptor!* („Óvakodjon a vevő!”)⁶⁶⁷ követelménye sem veszít érvényéből.

⁶⁶⁷ A rabszolgák és igásállatok piaci vétele esetén az *aedilis curulis edictuma* határozta meg, hogy az eladónak a portéka nyakába függesztett kis táblán kellett jól láthatóan és valósághűen ismertetnie az áru jellegzetességeit, feltüntetnie a jó és rossz tulajdonságokat is. Az eladó, legalábbis egy meghatározott ideig, feltétlen helytállással tartozott az áru rejtett hibájáért, a látható, kellő körülményekkel észlelhetőkért azonban nem, hiszen a vevőnek is résen kellett lennie az áru megvizsgálása során. Ezt fejezte ki a „*caveat emptor!*” felszólítás. Ld. Tóth, é. n., p. 5.

	MiCA - (EU) 2023/1114 rendelet	DLT - (EU) 2022/858 rendelet	DORA - (EU) 2022/2554 rendelet
Rövidítés magyará- zata	Markets in Crypto As- sets: a kriptoeszközök piacai	Distributed Ledger Technology (DLT): megosztott főkönyvi technológia	Digital Operational Re- silience Act
Célja/ Megalko- tás indoka	Egységes szabályok és jogbiztonság megte- remtése a kriptoeszkö- zök európai pia- cán; a fogyasztóvédelem biz- tosítása, a pénzügyi stabilitást veszélyez- tető kockázatok csök- kentése; az innováció támogatása; verseny- képesség javítása.	Megteremtette a jogi le- hetőséget a piaci sze- replők számára a pénz- ügyi eszközök tokeni- zálására és a megosztott főkönyvi technológiá- val kapcsolatos tapaszt- alatszerzésre; a pénz- ügyi eszköznek minő- sülő tokenizált eszkö- zök (DLT financial inst- rument) létrehozásával a kereskedési és keres- kedés utáni folyamatok hatékonyságának növe- lését célozza.	Megköveteli, hogy a pénzügyi szervezetek az infokommunikációs technológiával (IKT) kapcsolatos zavarokkal és fenyegetésekkel szemben megfelelő el- lenállóképességgel ren- delkezzenek; kibertáma- dások észlelésére és az esetleges működési za- varok kezelésére kohe- rens szabályokat vezet be, ezzel támogatva a di- gitális pénzügyi rend- szerekbe vetett bizalom erősítését.
Néhány szabályo- zási tárgykör	Az EU-ban szolgálta- tást nyújtani kívánó kriptoeszköz-szolgál- tatók csak engedély birtokában működhet- nek (meghatározott át- meneti időszak eltelté- vel); egyes kriptoesz- köz-szolgáltatások nyújtására vonatko- zóan további egyedi feltételek előírása; a le- endő kriptoeszköz-bir- tokosok, mint fogyaszt- ók megfelelő tájékoz- tatása kiemelt hang- súlyt kap → főszabály szerint világosan és	Hatéves mentességet, illetve eltérési lehetősé- get biztosít egyes uniós jogszabályok rendelkezé- sei alól a piaci infra- struktúrák új, DLT-re kidolgozott válfajai számára; tartalmazza a kérhető mentességek korlátozott listáját és feltételeit, ezáltal egy- séges követelmények megállapításával jog- biztonságot és rugal- masságot biztosít azon piaci szereplők szá- mára, akik DLT-alapú piaci infrastruktúrát kí-	Arra vonatkozó szabá- lyok alkotása, hogy a pénzügyi rendszer részt- vevői rendelkezzenek a kibertámadások enyhí- téséhez szükséges bizto- sítékokkal, és az esetle- ges IKT-zavarok során – a szolgáltatásaik szüne- tetése nélkül – kezelni tudják a digitális bizton- sági eseményeket és fe- nyegetéseket. Öt alap- pillére: 1. kockázatkeze- lés; 2. monitoring és je- lentés – IKT vonatko- zású biztonsági esemé- nyek osztályozása és je-

	érthetően megfogalmazott alapidokumentumot (<i>white paper</i>) kell összeállítani, közzétenni; a hatálya alá tartozó tevékenységek <i>felügyelete</i> tekintetében az illetékes nemzeti hatóságok az Európai Bankhatósággal és az Értékpapír-piaci Hatósággal szorosan együttműködnek.	vánnak működtetni; valamennyi DLT-alapú pénzügyi eszköz aggregált piaci értéke nem haladhatja meg a 6 milliárd EUR-t.	lentéstétel a jelentős eseményekről; 3. tesztelés – előre definiált IKT vizsgálati eszközök, rendszerek és módszertanok szerint; 4. harmadik féltől eredő kockázatok – kezelésükre stratégiakészítés; 5. információ-megosztás – pénzügyi szervezetek egymás között megoszthatják a kiber fenyegetéssel kapcsolatos információkat.
--	---	---	---

3. táblázat: az EU Digitális pénzügyi csomagjának fő pillérei, forrás: MNB alapján saját szerkesztés.⁶⁶⁸

7. Forrás- és irodalomjegyzék

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1114 rendelete (2023. május 31.) a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról („MiCA rendelet”)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/858 rendelete (2022. május 30.) a megosztott főkönyvi technológián alapuló piaci infrastruktúrák kísérleti rendszeréről, valamint a 600/2014/EU és a 909/2014/EU rendelet, továbbá a 2014/65/EU irányelv módosításáról („DLT rendelet”).
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2554 rendelete (2022. december 14.) a pénzügyi ágazat digitális működési rezilienciájáról, valamint az 1060/2009/EK, a 648/2012/EU, a 600/2014/EU, a 909/2014/EU és az (EU) 2016/1011 rendelet módosításáról („DORA rendelet”).
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1503 rendelete (2020. október 7.) az európai közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókról, valamint az (EU) 2017/1129 rendelet és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2018/1046 rendelete (2018. július 18.) az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról, az 1296/2013/EU, az 1301/2013/EU, az 1303/2013/EU, az 1304/2013/EU, az 1309/2013/EU, az 1316/2013/EU, a 223/2014/EU és a 283/2014/EU rendelet és az 541/2014/EU határozat módosításáról, valamint a 966/2012/EU, Euratom rendelet hatályon kívül helyezéséről, 2. cikk 29. pont.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/2225 irányelve (2023. október 18.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 2008/48/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

⁶⁶⁸ MNB, 2023. júliusi jelentés.

- Az Európai Parlament és a Tanács 2014/49/EU irányelve (2014. április 16.) a betétbiztosítási rendszerekről.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/138/EK irányelve (2009. november 25.) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II.).
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívüli elhelyezéséről.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2002/65/EK irányelve (2002. szeptember 23.) a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács 97/9/EK irányelve (1997. március 3.) a befektetőkártalanítási rendszerekről.
- Európai Bizottság (2018). Pénzügyi technológiai cselekvési terv: Egy versenykéesebb és innovatívabb európai pénzügyi ágazat felé. COM(2018) 109.
- Alaptörvény M) cikk (2) bekezdés, T) cikk (2) bekezdés.
- 2017. évi LX. törvény a választottbíráskodásról.
- 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról.
- 2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról.
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- 2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról.
- 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól.
- 2002. évi XXXVI. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény, valamint egyes törvények fogyasztóvédelemmel összefüggő jogharmonizációs célú módosításáról.
- 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról.
- 2000. évi C. törvény a számvitelről 3. § (9) bekezdés 1. pont.
- 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről.
- 1997. évi CXLIX. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról.
- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról.
- 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról.
- a pénzintézetekről és a pénzintézeti tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvény.

- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 56/2014. (XII. 31.) NGM rendelet a fogyasztónak nyújtott hitellel kapcsolatos egyes tájékoztatási szabályokról.
- 3048/2013. (II. 28.) AB határozat.
- 334/B/2004. AB határozat (2006. március 28.).
- 33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása.
- 8/2014. (III. 20.) AB határozat, Dr. Lenkovics Barnabás alkotmánybíró párhuzamos indokolása.
- 2/2014. Polgári jogegységi határozat.
- 6/2013. Polgári jogegységi határozat.
- 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény.
- BH2012/7/G.4. sz.
- MNB H-FH-I-B-3/2022. sz. határozat.
- VJ/18/2017. sz. határozat.
- Vj-32/2009/15. sz. határozat.
- Vj-21-025/2009. sz. határozat. <https://doi.org/10.1088/1126-6708/2009/03/025>
- MNB (2023). *Állásfoglalás pénzügyi eszközökhöz és kriptopiaci eszközökhöz kapcsolódó oktató anyagokat biztosító előfizetési platformra vonatkozóan*. 2023. január 25. (https://alk.mnb.hu/data/cms2609141/12566_2023_kozzeteteli_peldany.pdf).
- MNB (2023). *FinTech és digitalizációs jelentés*. 2023. július (<https://www.mnb.hu/letoltes/final-hu-fintech-e-s-digitaliza-cio-s-jelente-s-2023.pdf>).
- MNB (2021). *FinTech és digitalizációs jelentés*. 2021. május 12. 6. ábra (<https://www.mnb.hu/letoltes/fintech-e-s-digitaliza-cio-s-jelente-s-2021.pdf>).
- MNB (2023). *Pénzügyi Békéltető Testület. Pénzügyi Navigátor 2023*. (<https://www.mnb.hu/letoltes/penzugyi-bekelteto-testulet.pdf>).
- Magyar Biztosítók Szövetségének Etikai és Versenykódexe (2011. március 25.; <https://mabisz.hu/wp-content/uploads/2018/09/etikai-es-versenykodex.pdf>).
- Magyar Bankszövetség, Magatartási Kódex. Ajánlás a pénzügyi szervezetek ügyfelekkel és partnereikkel szembeni magatartásáról (2015. november 2.; https://www.bankszovetseg.hu/Content/alapdokumentumok/Magatartasi-Kodex_20151021_Honlapra.pdf).
- EU.eu: Jogszabálytípusok (https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_hu; letöltve: 2024.07.15).
- Fogyasztóvédelmi Portál: *Hová fordulhatok panaszommal?* 2022. augusztus 25-én közzétett bejegyzés (https://fogyasztovedelem.kormany.hu/#/hova_fordulhatok_vasarlok_ent_panaszommal).
- Hold Lexikon: Fintech (<https://hold.hu/lexikon/fintech-cegek-magyarorszagon-fintech-jelentese/>).

- Hold Lexikon: Közösségi finanszírozás (<https://hold.hu/lexikon/kozossegi-finanszirozas-oldalak-magyarorszag/>).
- Invitech Blog: A pénzügyi szektor digitalizációs trendjei (<https://www.invitech.hu/techpercek/a-penzugyi-szektor-digitalizacios-trendjei>).
- Jogiforum.hu: Crowdfunding, avagy a közösségi finanszírozás mint forrásbevonás jelene és jövője (2024.04.26.; <https://www.jogiforum.hu/cikk/2024/04/26/crowdfunding-avagy-a-kozossegi-finanszirozas-jelene-es-jovoje/>).
- Közszoigálati Online Lexikon (<https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/allamcel/>).
- Bencsik, A. (2012). *A fogyasztói jogok tartalmának és érvényesülésének közjogi keretei Magyarországon. Doktori értekezés. Műhelyvita-anyag.* (p. 31, 91. l.). Pécs.
- Bethlendi, A. & Végh, R. (2014). Közösségi finanszírozás – valószínűség-e a hazai kisvállalatok számára? *Hitelintézet Szemle*, (4), 102-126.
- Botos, K. (2010). A magyar pénzügyi szektor és az EU. Délkelet-Európa – South-East Europe. *International Relations Quarterly*, (4), 1-2.
- Bradley, J. at al. (2015). *Digital Vortex How Digital Disruption Is Redefining Industries.* Global Center for Digital Business Transformation (<https://www.cisco.com/c/dam/en/us/solutions/collateral/industry-solutions/digital-vortex-report.pdf>).
- Breszkovics, B. (2023). Sommásan a digitális működési rezilienciáról szóló rendeletről és a DLT-n alapuló piaci infrastruktúrák kísérleti rendszeréről. In Jávorszki, H. B., Kiss, M. & Várallai, L. (szerk.), *Sub Pondere Crescit Palma. Tanulmányok az Óriás Nándor Szakkollégium fennállásának 10. évfordulójára.* (pp. 68, 58-70). Pécs, PTE ÁJK Óriás Nándor Szakkollégium.
- Cartwright, P. (szerk., 1999). *Consumer Protection in Financial Services.* London, Kluwer.
- Christensen, C. M. (1997). *The innovator's dilemma: when new technologies cause great firms to fail.* Boston, Massachusetts, USA, Harvard Business School Press.
- Czajlik, I., Horváth, A. & Sz. Pap, J. (2013). Korszerű pénzügyi fogyasztóvédelem. In Lentner, Cs. (szerk.), *Bankmenedzsment. Bankszabályozás – pénzügyi fogyasztóvédelem.* (p. 434). Budapest, Nemzeti Közszoigálati és Tankönyvkiadó.
- Dési, I. & Nagy, I. (2001). *Informatikai fogalmak kisszótára.* Budapest, Korona Kiadó.
- Dorkó, K. (2000). *A lakossági bankügyletek.* (pp. 20-21). Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Dreher, M. (1997). Der Verbraucher – Das Phantom in den opera des europäischen und deutschen Rechts? *Juristenzeitung*, 52(4), 167(-178).
- Farkasné Fekete, M. & Molnár, J. (2007). *Közgazdaságtan I. Mikroökonómia.* (p. 250). Debrecen, Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar.

- Fáykiss, P., Papp, D., Sajtos, P. & Törös, Á. (2018). A FinTech-innovációk ösztönzésének szabályozó eszközei: Innovation Hub és Regulatory Sandbox a nemzetközi gyakorlatban. *Hitelintézeti Szemle*, (2), 43-67. <https://doi.org/10.25201/HSZ.17.2.4367>
- Fekete, O. (2011). *A felügyeleti szervek tevékenysége Magyarországon a fogyasztóvédelem egyes területein – kitekintéssel a rendszerszintű problémák megoldási lehetőségeire. Doktori értekezés.* (pp. 54-56). Szeged.
- Guellec, D. & Paunov, C. (2018). *Innovation policies in the digital age. OECD Science, Technology and Innovation Policy Papers No. 59.* Paris, OECD Publishing (<https://doi.org/10.1787/eadd1094-en>; <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eadd1094-en.pdf?expires=1720259831&id=id&acc-name=guest&checksum=001D79E867E25B5241E61C4547223DCB>).
- Gyekiczky, T. (2011). A fogyasztó fogalmáról. *Gazdasági Élet és Társadalom*, (1-2), 288-297.
- Hajas, B. (szerk., 2011), *A pénzügyi jogi projekt. ÁJOB Projektfüzetek 2011/3.* (<https://www.ajbh.hu/documents/10180/124838/penzugyi.pdf/d3ee8f64-1940-4aff-becc-fe5bae5d2184?version=1.0&t=1362946100887&>).
- Hajnal, Zs. (2009a). Fogyasztói alapjogok a hatályos magyar jogi szabályozás és az európai uniós fejlődési tendenciák tükrében. *Debreceni Jogi Műhely*, (2), 1-12. <https://doi.org/10.24169/DJM/2009/2/3>
- Hajnal, Zs. (2009b). A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályok aktuális változásai az Európai Unió jogalkotási folyamatainak tükrében. *Debreceni Jogi Műhely*, (1), 11-23.
- Halász, Zs. (2022). Kihívások a pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozásában: Kriptoesz-
közök és ügyfélvédelem. *Iustum Aequum Salutare*, 18(1), 75-83.
- Hatami, A. (2015). The future of banking: four scenarios.
- Hámori, A. (2016a). A fogyasztóvédelem jelentősége és oktatása. Javaslatok Magyarország V. középtávú fogyasztóvédelmi politikájához. *Jogtudományi Közlöny*, 71(3), 175(-183).
- Hámori, A. (2016b). Bevezetés a fogyasztók etikai és jogi védelmébe. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme.* (p. 6). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2013). A nem természetes személy laikusok fogyasztói védelmének változásai (A „fogyasztó” fogalom változásai a magyar jogban – különös tekintettel az Fgytv.-re és az új Ptk.-ra). In Hamar, F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások. Sokszínű válaszok 3.* (pp. 28-32). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2009). A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra. *Magyar Jog*, 56(2), 88-97.
- Hoffmann, I. (2004). A fogyasztói érdekvédelem fejlődéstörténete. *Fogyasztóvédelmi Szemle*, (1), https://www.fvszemle.hu/archivum/2004_marciusi_szam/historia/a_fogyasztoi_erdekvedelem_fejlodestortenete/.

- Horváth, D. (2020). A FinTech-jelenség hagyományos kereskedelmi bankokra gyakorolt hatásának vizsgálata. *Vezetéstudomány*, (9), 16-29. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2020.09.02>
- Karsai, K. (2011). *Fogyasztóvédelem és büntetőjog*. Budapest, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Kennedy, J. F. (1962). *Special Message to the Congress on Protecting the Consumer Interest (March, 15 1962)*.
- Kerényi, Á. & Müller, J. (2019). Szép új digitális világ? – A pénzügyi technológia és az információ hatalma. *Hitelintézeti Szemle*, (1), 5-33. <https://doi.org/10.25201/HSZ.18.1.533>
- Kuti, M. & Hornyák, M. (2017). A technológiai közösségi finanszírozás trendjei. *Külgazdaság*, (május-június), 28-45. <https://doi.org/10.47630/KULG.2017.61.5-6.28>
- Lakatos, V., Balogh, P. & Czine, P. (2022). Innovatív online banki szolgáltatások megítélésének vizsgálata – diszkrét választási kísérlet egyetemista fogyasztók körében. *Competition*, (1-2), 1-28. <https://doi.org/10.21845/comp/2022/1-2/5>
- Lovas, D. & Horváth, B. (2018). Pénzügyi fogyasztóvédelmi jogviszony alakulása a globális pénzügyi-gazdasági válság előtt és után. *Glossa Iuridica*, (1-2), 223-252.
- Máté, D. (2015). A pénzügyi szektorok termelékenységét befolyásoló tényezők vizsgálata, különös tekintettel a szellemi tulajdonjogok hatásaira. *Hitelintézeti Szemle*, (3), 88-105.
- Nagy, Z. (2022). A pénzügyi fogyasztóvédelem alapjai. In Kálmán, J. (szerk.), *A pénzügyi jog alapintézményei*. (pp. 605-622). Budapest, Orac Kiadó.
- Nagy, Z. & Csák, Cs. (2021). A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog, különös tekintettel a közpénzügyi szabályozásra. *Miskolci Jogi Szemle*, (1), 226-237.
- Nemec, J. & Wright, G. (2000). *Közösségi pénzügyek: Elmélet és gyakorlat a közép-európai átmenetben*. (pp. 29-32). Budapest, Aula Kiadó.
- Pintér, É. & Herczeg, B. (2023). A technológia szerepe a pénzügyiszolgáltatás-innovációban a big tech-vállalatok térnyerése tükrében. *Gazdaság és Pénzügy*, (1), 39-56. <https://doi.org/10.33926/GP.2023.1.3>
- Rösler, H. (2003). Europäische Integration durch Verbraucherschutz: Entwicklungsursachen und Beschränkungen. *Verbraucher und Recht*, (1), 13., 15.
- Sényi, Á. (2021). *FinTech – A digitális pénzügyek legújabb generációja. Szakdolgozat*. (p. 13). Zalaegerszeg, Pannon Egyetem Gazdálkodási Kar (https://perepo-dolgozat.uni-pannon.hu/id/eprint/25778/1/s%C3%A9nyi_%C3%A1ron_2021jan_publikus.pdf).
- Stevenson, B. & Wolfers, J. (2011). Trust in public institutions over the business cycle. *The American Economic Review*, 101(3), 281-287. <https://doi.org/10.1257/aer.101.3.281>
- Szabó, M. (2008). *Közlemény a hajléktalanná válás pénzügyi okairól (2008. május 29.)*. https://www.ajbh.hu/-/a-hajlektalanna-valas-penzugyi-okairol?p_l_back_url=%2Fkeres%25C3%25A9s%3Fp_l_back_url%3D%252Fkeres%2525C3%2525A9s%253Fq%253Dp%2525C3%2525A9nz%2525C3%2525BCgyi%26q%3Dp%25C3%25A9nz%25C3%25BCgyi%2Bprojekt

- Tattay, L. (2021). Digitalizáció az Európai Unióban. In Szalma, J. (szerk.), *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2019: Csatlakozás az Európai Unióhoz – felkészülés a társadalomban és a tudományban*. (pp. 121-140). Újvidék, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság.
- Tóth, T. (é. n.). *Fogyasztóvédelmi közjog. Egyetemi jegyzet és szöveggyűjtemény*. 5. (<https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12239/file/Fogyik%C3%B6zjogjegyzet%20-%20T%C3%B3th%20Tiham%C3%A9r.pdf>).
- Veres, Z. (2024). A fogyasztók tájékoztatáshoz való jogának kontúrjai a pénzügyi szektorban, különös tekintettel a fogyasztói hitelezésre. Szabályozási alapok és esetjogi példák. *Jogi Fórum* (https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2024/02/veres-zoltan_fogyasztok-tajekoztatashoz-valo-joga_cimlappal.pdf).
- Veres, Z. (2018a). *A pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdései. Jogdogmatikai, történeti, rendszertani alapok jogalkalmazási és metajurisztikus tekintéssel. PhD értekezés*. (pp. 22-30, 58-71, 77-80, 182-185). Budapest.
- Veres, Z. (2018b). A pénzügyi ombudsman, mint a fogyasztói jogok védelmének egyik eszköze. *Pázmány Law Working Papers*, (2).
- Vértesy, L. (2019). *A bankszektor jogi szabályozottságának keretrendszere. Habilitációs tézisek*. (p. 5). Debrecen.
- Vigvári, A. (2008). *Pénzügy(rendszer)tan. Alapvető ismeretek rendhagyó megközelítésben*. (pp. 61-62). 2. kiadás. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Vincze, J. (2012). Fogyasztóvédelem a pénzügyi piacokon és a viselkedés-gazdaságtan. In Valentiny, P., Kiss, F. L. & Nagy, Cs. I. (szerk.), *Verseny és szabályozás 2011*. (pp. 239-258). MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest.